

LA LLENGUA EN EL PROCÉS DE REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA DE CATALUNYA (2004-2006)¹

Eva PONS PARERA
Universitat de Barcelona

Anna M. PLA BOIX
Universitat de Girona

The abstract can be found at the end of the article.
Resumen al final del artículo.

Sumari

1. Introducció	5. El referèndum
2. L'escenari polític i parlamentari	6. Conclusions
3. La tramitació de la reforma al Parlament de Catalunya	Annexos
4. La tramitació de la reforma a les Corts Generals	

1. INTRODUCCIÓ

L'Estatut d'autonomia, en tant que norma institucional bàsica que estableix les bases de l'autogovern de Catalunya, no podia bandejar l'ordenació lingüística perquè l'idioma, a part de ser un instrument de comunicació, és també l'expressió d'un fet identitari i cultural. De fet, assumeix una importància cabdal per a poder identificar políticament i socialment la comunitat que el parla.²

Tradicionalment, la llengua catalana s'ha considerat un baluard identi-

1. L'article s'inscriu en el marc del projecte R+D d'investigació del Ministeri de Ciència i Tecnologia, *La protección de los derechos en un sistema constitucional en red: integración y eficacia de la diversidad de niveles ordinamentales en España*. SEJ 2006-15164.

2. Vegeu Jaume VERNET (coord.), Eva PONS, Agustí POU, Joan Ramon SOLÉ i Anna M. PLA, *Dret lingüístic*, Cossetània, Valls, 2003.

tari de Catalunya i l'expressió del seu fet diferencial per excel·lència.³ Sovint, els debats polítics sobre quin havia de ser el model lingüístic del Principat s'han acabat projectant en debats més amplis sobre la singularitat nacional de Catalunya.⁴ Aquesta vinculació de la qüestió lingüística a nocions d'identitat nacional justificarà que, al llarg de la història, els projectes polítics i jurídics favorables al reconeixement d'un estatut d'oficialitat d'aquesta llengua sovint s'hagin circumscrit dins projectes més amplis de reivindicació d'un marc d'autonomia per a Catalunya. En els precedents més immediats, aquesta relació ja es va palesar durant el procés d'elaboració de l'Estatut d'autonomia de 1979.⁵ I, inevitablement, la qüestió lingüística ha estat ben present en el darrer procés de reforma estatutària, que ha comportat la substitució completa de l'anterior text estatutari pel nou text aprovat l'any 2006.

La nova dicció de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (en endavant EAC), aprovat per la Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, inclou nombroses referències idiomàtiques al llarg del seu articulat. Amb aquesta àmplia regulació —que reflecteix l'horitzontalitat de la llengua dins la sistemàtica general del text— s'ha volgut millorar el règim juridicolingüístic català. D'aquesta manera, en el tema lingüístic s'opta per garantir i consolidar el model de doble oficialitat asimètrica a favor del català, en tant que llengua pròpia del país.

Aquesta opció de política lingüística no va ser objecte de gaire controvèrsies a Catalunya, on ja abans d'encetar-se els tràmits parlamentaris del procés de reforma de l'Estatut tots els partits polítics amb representació a l'hemicicle, excepte el Partit Popular, s'havien pronunciat sobre la necessitat d'avançar en aquesta direcció. Malgrat defensar diferents estratè-

3. Aquest seria un discurs recurrent dels teòrics del moviment del catalanisme polític al llarg del segle XIX i principis del XX. Vegeu Anna M. PLA BOIX, «L'ordenació de la qüestió lingüística a Catalunya de 1892 a 1936: el procés de reconeixement de l'estatut d'oficialitat del català», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 43, 2005.

4. El preàmbul de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, defineix el català com un «element fonamental de la formació i personalitat nacional de Catalunya». Vegeu també Jaume VERNET LLOBET, «Fet diferencial i règim jurídic de la llengua catalana», a DDAA, *Vint-i-cinc anys d'Estatut 1979-2004*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, p. 143-156.

5. Vegeu, a mode d'exemple, la intervenció de qui seria president de la Generalitat, Jordi Pujol, en representació de CDC, al debat general sobre el Projecte d'Estatut celebrat el 29 de novembre de 1978: «Catalunya no és només un fet de llengua [...]. Amb tot, la llengua és innegable que juga un paper capital, absolutament capital i decisiu, en la configuració de la nostra nacionalitat, i volem insistir que cal que, a través de l'Estatut, es reforci aquesta llengua». Vegeu Jaume SOBREQUÉS i Sebastià RIERA, *L'Estatut d'Autonomia de Catalunya 1979*, volum III, Edicions 62, Barcelona, p. 680, 1199 i 1200

gies de política lingüística, hi havia coincidència en algunes reivindicacions que s'acabarien traduint en un relatiu consens a l'hora de negociar i aprovar les previsions idiomàtiques.⁶ Aquest acord s'aniria consolidant al llarg de l'iter parlamentari de la disposició, per bé que diverses previsions lingüístiques acabarien decaïent o essent modificades durant la tramitació ulterior del text a les Corts Generals.

Sense pretendre aprofundir en una comparació respecte dels processos estatutaris precedents, val a dir que aquest acord polític havia estat força més feble quan es va discutir el model lingüístic dels estatuts de 1932⁷ i

6. Vegeu Jaume VERNET LLOBET i Anna M. PLA BOIX, «La llengua catalana i un nou Estatut d'Autonomia per a Catalunya», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 41, 2004, p. 162-172.

7. La tramitació parlamentària del model lingüístic de l'Estatut de 1932 va ser molt controvertida i difícil de consensuar. Quan el 1931 es va aprovar el Projecte d'Estatut de Catalunya, dit de *Núria*, s'encetava una tramitació complicada. L'avantprojecte havia estat redactat per una ponència que, reunida a Núria, va concloure el document el 20 de juny de 1931. Pocs dies més tard, el 28 de juny, varen celebrar-se les eleccions generals per a les Corts constituents espanyoles. A Catalunya, l'esquerra va obtenir una claríssima victòria, principalment el bloc integrat per ERC, PCR i USC, responsable de l'elaboració de l'Estatut. El 17 de juliol, un decret de la presidència disposava la celebració del plebiscit d'ajuntaments i del referèndum popular, que va tenir lloc el 2 d'agost del mateix any. El text fou votat afirmativament pel 99% dels vots, amb una participació del 75% dels electors (cal precisar que el 1931 les dones encara no tenien dret a vot). L'article 5 del Projecte preveia l'ordenació d'un estatut d'oficialitat de la llengua catalana. Aquest precepte del Projecte disposava que «la llengua catalana serà l'oficial a Catalunya, però en les relacions amb el Govern de la República serà oficial la llengua castellana. L'Estatut interior de Catalunya garantirà el dret dels ciutadans de llengua materna castellana a servir-se'n personalment davant els tribunals de justícia i davant els òrgans de l'administració. Així mateix, els ciutadans de llengua materna catalana tindran el dret d'usar-la en llurs relacions amb els organismes oficials de la República a Catalunya».

Les Corts Constituents republicanes, pel que fa a l'ordenació lingüística, foren molt poc respectuoses amb el text del Projecte d'Estatut d'Autonomia, avalat al referèndum i tramès a les Corts per la seva aprovació. De fet, en la seva tramitació parlamentària, l'article 5 del Projecte d'Estatut va ser sotmès a importantíssims retocs, que varen alterar-ne la seva pròpia ràtio. Les Corts republicanes varen modificar-ne substancialment el seu contingut i abast. Es passava d'una previsió d'oficialitat del català a l'establiment d'un règim de cooficialitat lingüística, amb vocació de projectar-la i garantir-la en diferents àmbits públics que el mateix Estatut proveïa de forma expressa.

En els debats varen emergir tesis frontalment oposades, algunes de les quals fins i tot propugnaven negar l'estatut d'oficialitat a la llengua catalana, que veien com una font de conflicte i un perill per la unitat de la República (per tots, vegeu *Diario de Sesiones de las Cortes Constituyentes de la República Española* núm. 188, de 23 de juny de 1932, p. 6402, intervenció del parlamentari Sr. Algora). Finalment, l'article 2 de l'Estatut republicà de 1932, que regulava la qüestió lingüística, fou aprovat per les Corts constituents republicanes en votació nominal per 191 vots a favor contra 112, la qual cosa prova l'existència d'una important divisió de l'arc parlamentari. La votació va tenir lloc en un escenari tens i conflictiu. Per a una

1979.⁸ El darrer, en la línia d'altres normes coetànies, s'havia limitat a garantir una regulació lingüística de mínims, deixant la determinació concreta del model idiomàtic del Principat al que s'establís legislativament.⁹ Les lleis lingüístiques de 1983¹⁰ i 1998¹¹ havien desplegat i concretat el contingut aquestes previsions. Aquesta evolució legislativa prèvia és crucial per entendre la darrera reforma estatutària en la matèria lingüística.

Efectivament, en termes generals, el nou marc lingüístic estatutari respon a la voluntat política d'assolir dos grans objectius: en primer lloc, consolidar el règim juridicolingüístic vigent a Catalunya, tot elevant a rang estatutari els principis jurídics bàsics i els drets i deures lingüístics que, fins ara, es trobaven regulats per llei (principalment a la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística);¹² i, en segon lloc, avançar en certs àmbits, bo i

---

ampliació, vegeu, Anna M. PLA BOIX, «L'ordenació de la qüestió lingüística a Catalunya de 1892 a 1936: el procés de reconeixement de l'estatut d'oficialitat del català», *cit. supra*, p. 195-203.

8. La tramitació de l'article 3 de l'Estatut de 1979 també seria controvertida. Existia una divergència de posicionaments de les diferents formacions polítiques que dificultava la presa d'acords. La conveniència de negociar el contingut i l'abast del precepte per assolir un consens polític va motivar que fins i tot se suspengués la discussió de l'article 3 a la sessió de 30 de novembre de 1978. Vegeu Jaume SOBREQÜÉS i Sebastià RIERA, *L'Estatut d'Autonomia de Catalunya 1979*, *cit. nota supra*, volum III, p. 704-735. També Jordi MATAS DALMASES, «El model lingüístic dels partits polítics catalans en la redacció de l'Estatut d'Autonomia de 1979», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 16, desembre de 1991, p. 121-122.

9. L'article 3 de l'Estatut de 1979, aprovat per LO 4/1979 de 18 de desembre (BOE núm. 306, de 22 de desembre) deia:

- «1. La llengua pròpia de Catalunya és el català.
2. L'idioma català és l'oficial de Catalunya, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol.
3. La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes, prendrà les mesures necessàries per tal d'assegurar llur coneixement i crearà les condicions que permetin d'arribar a llur igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya.
4. La parla aranese serà objecte d'ensenyament i d'especial respecte i protecció.»

10. Llei 7/1983 de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya (DOGC núm. 322, de 22 d'abril de 1983).

11. Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística (DOGC núm. 2553, de 2 de gener de 1998, p. 291).

12. Vegeu, en seu doctrinal, les propostes prèvies de Antoni MILLAN MASSANA, «L'ordenació lingüística: estudi jurídic de vint-i-cinc anys de normalització del català a partir de l'article 3 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. Virtuts i déficits d'aquest precepte», a DDAA, *Vint-i-cinc anys d'Estatut d'autonomia de Catalunya: balanç i perspectives*, Institut d'Estudis Autònoms, Barcelona, 2005.

garantint un catàleg de prerrogatives lingüístiques noves, que fins ara no es garantien o es garantien de forma insuficient.¹³

En el primer sentit, convé tenir present que bona part de la regulació idiomàtica de l'Estatut no innova el règim vigent, sinó que respon a la voluntat manifestada per la majoria dels partits polítics que coincidien sobre la necessitat d'encabir en el text de l'Estatut un major desenvolupament del règim lingüístic. Aquesta idea es vincula també amb l'actual comprensió més àmplia de la funció de la norma estatutària, que es tradueix en una extensió dels seus continguts a matèries noves (drets i deures, poder judicial, relacions institucionals, etcètera).¹⁴ En la mesura que l'Estatut té rang de llei orgànica estatal, forma part del bloc de la constitucionalitat i està sotmès a uns procediments agreujats d'aprovació i reforma, i les seves previsions gaudeixen d'unes garanties reforçades que no proporciona la legislació ordinària.

Com a expressió d'aquest primer eix, és possible destacar la incorporació a la norma estatutària d'un conjunt de drets i deures lingüístics que ja es trobaven garantits per llei. Els efectes de l'elevació de rang es projecten, sobretot, en la dimensió formal que comporta per a aquests drets unes garanties d'estabilitat i tutela que fins ara no tenien (vegeu, en particular, els articles 37 i 38 EAC). El mateix es pot aplicar al desplegament del contingut bàsic de l'oficialitat o del concepte de llengua pròpia, que recull ara directament la norma estatutària (articles 6 i 50 EAC).

En el segon sentit, i pel que fa a les previsions noves, cal recordar la reserva estatutària prevista en l'article 3.2 de la Constitució espanyola (CE, en endavant) que, en conjunció amb l'article 147.2 CE, determinen que sigui l'Estatut la norma habilitada per regular els elements nuclears del règim lingüístic. Això conferia una rellevància singular a la reforma estatutària en aquesta matèria, ja que permetria introduir principis lingüístics nous —allí on ho requeria l'insuficient marc jurídic previ— que si fossin regulats en una seu normativa distinta tindrien una base jurídica més feble.

Com a exemples d'aquest segon gran eix es pot citar la previsió del deure de conèixer el català; la consolidació de l'estatut d'oficialitat de l'aranès; l'explicitació de la competència lingüística de la Generalitat; la participa-

13. Per a una ampliació, vegeu Anna M. PLA BOIX, «La llengua al nou Estatut d'Autonomia de Catalunya», *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, núm. 3, 2006, p. 259-294; i Eva PONS PARERA, «El estatuto jurídico de las lenguas en Cataluña», a José Manuel Pérez Fernández (coord.), *Estudios sobre el estatuto jurídico de las lenguas en España*, Atelier, Barcelona, 2006, p. 286 i s.

14. Vegeu Carles VIVER PI-SUNYER, «L'Estatut de 2006», *Activitat Parlamentària*, núm. 10, octubre de 2006, p. 37 i ss.

ció de l'Estat en la protecció i difusió del català; el reconeixement de drets i deures lingüístics en relació amb els òrgans constitucionals o l'establiment de principis lingüístics relatius a l'Administració de justícia a Catalunya. Algunes d'aquestes noves previsions lingüístiques s'inclouïen, des de feia anys, en els programes electorals de diferents partits polítics catalans i havien suscitat debats i iniciatives parlamentàries que no havien assolit l'aval del Congrés dels Diputats.¹⁵

L'objectiu d'aquestes pàgines és esbossar quina ha estat la tramitació parlamentària d'aquestes previsions lingüístiques, contextualitzant-les amb algunes referències puntuals al debat polític i social paral·lel. Per fer-ho, l'article es divideix en tres parts. A la primera s'examina la posició dels diferents partits polítics catalans sobre la qüestió lingüística, posant-ho en relació amb la composició del Parlament de Catalunya i les Corts Generals. A la segona s'analitza la tramitació de les previsions lingüístiques al Parlament de Catalunya, des dels inicis del procés amb la creació de la Ponència redactora el febrer de 2004, fins que l'hemicicle català les aprova el 30 de setembre de 2005. La darrera part es dedica a analitzar la tramitació que varen seguir aquestes previsions lingüístiques en el marc de les Corts Generals i els resultats del referèndum. Finalment, s'extreuen unes conclusions del procés estatutari.

2. L'ESCENARI POLÍTIC I PARLAMENTARI

Inevitablement, el color polític de l'arc parlamentari és un factor explicatiu clau a l'hora de valorar la regulació d'una matèria poc neutra, políticament parlant, com és el model lingüístic pel qual opta l'Estatut. Per això, la nova regulació lingüística estatutària sols s'explica si es té en compte l'aritmètica parlamentària i el fet que les forces polítiques favorables a aquests plantejaments disposessin de majories absolutes tant al Parlament de Catalunya com al Congrés dels Diputats.

15. Un exemple ens l'ofereixen les novetats concernents al règim d'aptitud lingüística del personal judicial. Desde feia anys, el Parlament de Catalunya havia votat diverses mocions i resolucions que proposaven reformar el marc jurídic vigent per tal de garantir que el personal judicial tingués un coneixement adequat i suficient de la llengua catalana, emprada pels justiciables en la tramitació dels afers i desconeguda per molts jutges, magistrats, fiscals, secretaris judicials i altre personal al servei de l'Administració de Justícia. Totes aquestes iniciatives parlamentàries havien decaïgut en seu de Corts Generals. Per una ampliació, vegeu Anna M. PLA BOIX; *El règim jurídic de les llengües a l'Administració de Justícia*, Col·lecció de l'Institut d'Estudis Autònomic de la Generalitat, núm. 41, Barcelona, 2005.

Històricament, els partits ubicats més a l'esquerra de l'eix ideològic i els vinculats a plantejaments més nacionalistes o autonomistes han adoptat posicions clarament més favorables al reconeixement d'un estatut jurídic més ampli de l'idioma català, enfront de tesis més centralistes, com ara les defensades pel Partit Popular, que han adoptat plantejaments bastant més reduccionistes en aquesta qüestió.

A Catalunya, les eleccions autonòmiques del 16 de novembre de 2003 dibuixaven un escenari parlamentari on els partits polítics nacionalistes i d'esquerres sumaven majoria absoluta. La força política més votada va ser Convergència i Unió (ciu), amb 46 escons, seguida dels tres partits que acabarien conformant el govern de coalició tripartit: Partit dels Socialistes de Catalunya-Ciutadans pel Canvi (pscc-cpc), amb 42 escons, Esquerra Republicana de Catalunya (erc), amb 23 escons, i Iniciativa per Catalunya-Verds (icv), amb 9.¹⁶ El Partit Popular de Catalunya (ppc) va obtenir 15 es-

16. *L'Acord per a un Govern catalanista i d'esquerres a la Generalitat de Catalunya* (conegut també com l'Acord del Tinell), subscript el 14 de desembre de 2003 pels tres partits que formarien el govern de coalició, contenia diferents previsions i iniciatives en tema idiomàtic. Entre altres acords: primerament, dins del capítol de la consideració constitucional de la Generalitat com a Estat, «incorporar al currículum estatal en tots els nivells d'ensenyament obligatori les matèries que expressen la diversitat cultural i lingüística; prendre les iniciatives polítiques i legals que portin al reconeixement de la realitat plurilingüística de l'Estat en la seva denominació oficial, en els registres públics, l'emissió de moneda i segells, el dni i el passaport i l'etiquetatge de productes; promoure la declaració del català i de la resta de llengües de l'Estat com a llengües cooficials en tot el seu territori i la seva declaració com a llengües oficials de la ue; impulsar per via legislativa i política la creació d'un Consell de les Cultures [...]; establir el requisit d'utilització de les diverses llengües cooficials en les condicions de les concessions administratives per la comunicació audiovisual; fomentar per part de la Generalitat l'activitat cultural en les llengües reconegudes a l'eac» (p. 5 de l'Acord); segonament, dins del capítol relatiu a la presència de la Generalitat en la Unió Europea, organismes internacionals i relacions exteriors, «fer ús de l'article 27.4 eac i, en el seu cas, reformar-lo per ampliar les seves possibilitats en matèria d'acords i tractats de contingut acadèmic, lingüístic i cultural» (p. 13); en tercer lloc, en matèria de política educativa, varen proposar donar un impuls als programes d'immersió lingüística i a l'ús del català com a idioma vehicular de l'ensenyament, garantint també un domini comunicatiu en castellà; en quart lloc, varen proposar diverses iniciatives en matèria de política lingüística, en el marc d'un Pla d'acció i suport de la llengua catalana concretat en 9 eixos (priorització de l'ús social del català al món socioeconòmic i al de les noves tecnologies, mitjans de comunicació i l'audiovisual, priorització de l'ensenyament de les llengües en l'àmbit de l'educació obligatòria, garantia del coneixement del català per part del personal al servei de l'Administració de l'Estat i de l'Administració de justícia, priorització de l'aprenentatge de la llengua per les persones provinents de l'emigració, garantia de la unitat de la llengua establint la col·laboració amb la resta de territoris de parla catalana, adaptació de la Llei de política lingüística a la realitat social, reforç del Consorci de Normalització Lingüística i impuls de la presència del català en el terreny universitari i acadèmic); finalment, dins de l'annex es va subratllar de nou el compromís d'establir un

cons, que s'acabarien traduint en els únics 15 vots en contra de la Proposta de reforma de l'Estatut aprovada el 30 de setembre de 2005 a l'hemicicle català.

D'altra banda, la victòria contra tot pronòstic del Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE) a les eleccions generals del 14 de març de 2004 permetria avalar la reforma de l'Estatut català, aval que no es tenia a l'anterior legislatura condicionada per la majoria absoluta dels populars. La reforma estatutària catalana seria ben present durant la campanya electoral prèvia als comicis estatals. Per al Partit Popular (PP) representava una lesió dels principis estructurals de l'Estat autònom que s'havien consensuat anys enrere, i mantindria posteriorment aquesta oposició frontal en seu parlamentària i per mitjà de recursos davant del Tribunal Constitucional. Altrament, el candidat socialista José Luis Rodríguez Zapatero donaria suport explícit al procés de reforma estatutària.¹⁷ Des de les files socialistes, s'entenia en general que aquesta iniciativa podia representar una evolució democràtica i ajustada a dret de l'Estat de les autonomies

Finalment, al Congrés dels Diputats, els resultats electorals del 2004 atribuïen 164 escons al PSOE, 148 al PP, 10 a CiU, 8 a ERC, 7 al Partit Nacionalista Basc (PNB), 5 a Izquierda Unida-Iniciativa per Catalunya-Verds (IU-ICV), 3 a Coalición Canaria (CC) i 5 a d'altres formacions.¹⁸ Pel que fa al Senat, després de les eleccions, sumant senadors electes i designats, el PP disposava de 124 escons, el PSOE de 95, el PSC de 10, ERC en tenia 4 i 2 ICV-EUA (els tres partits integrats en l'Entesa Catalana de Progrés), 7 EAJ-PNB (Grup Senadors Nacionalistes Bascos), 6 CiU, 6 CC i 4 d'altres formacions (BNG, IU, PAR —Partit Aragonès— i EA).

D'aquesta manera, es donava un escenari parlamentari i governamental propici per impulsar el procés de reforma estatutària, tant a escala autònoma com estatal. Aquest context es completa si es té present que altres comunitats autònomes ja havien encetat o estaven preparant també processos de reforma del seu respectiu Estatut. Per la incidència en la qüestió lingüística, cal esmentar la reforma de l'Estatut de la Comunitat Valen-

---

«nou marc legal on es reconegui i es desenvolupi el caràcter plurinacional, pluricultural i plurilingüístic de l'Estat» (p. 77).

17. El 13 de novembre de 2003, en el marc d'un míting de campanya a Barcelona, José Luis Rodríguez Zapatero deia: «Apoyaré la reforma del Estatuto que apruebe el Parlamento catalán».

18. Les formacions integrades en el grup mixt del Congrés són: Bloque Nacionalista Galego (BNG, única amb dos diputats); Nafarroa-Bai (Na-Bai); Eusko-Alkartasuna, i Chunta Aragonesista.

ciana, que fou aprovada definitivament per les Corts Generals el 8 de març de 2006.¹⁹

3. LA TRAMITACIÓ DE LA REFORMA AL PARLAMENT DE CATALUNYA

Cronològicament, la tramitació parlamentària de la proposta de reforma estatutària s'inicia al principi de l'any 2004 i s'acaba el 18 de juny de 2006. Durant aquest període, va donar-se compliment a les previsions de l'article 56 de l'Estatut de 1979, el qual exigia l'acompliment de tres requisits: l'aprovació del Parlament de Catalunya per majoria de dues terceres parts; l'aprovació de les Corts Generals per llei orgànica; i, finalment, l'aval per referèndum positiu dels electors catalans.²⁰

La proposta de reforma estatutària fou totalment elaborada en seu parlamentària. El 9 de febrer de 2004 es va crear una Ponència especial al Parlament de Catalunya, integrada per vint diputats pertanyents a totes les forces polítiques amb presència a l'hemicicle (CIU, PSC-CP, ERC, PPC i ICV-EA).²¹ La Ponència redactora conjunta no va partir ni d'un projecte oficial del Govern ni de textos dels grups parlamentaris, sinó que va prendre com a material de treball la documentació aportada per l'Institut d'Estudis Autònoms de la Generalitat de Catalunya, que contenia informes i propostes articulades sobre diferents aspectes de la reforma.²² A més, en el marc d'un ampli procés participatiu, es prendrien també en consideració les propostes presentades davant la Ponència per diferents entitats i organitzacions socials, institucions públiques i ciutadans, que destacaren la necessitat de reforçar la protecció jurídica del català i l'aranès.²³

19. En aquest cas, la regulació lingüística de l'article 6 de la Llei orgànica 1/2006, de 10 d'abril, fou pactada pel Grup Socialista i el Grup Popular, els quals varen rebutjar les esmenes presentades que pretenien evitar la possible interpretació en clau secessionista d'un text que consigna el valencià com la «llengua pròpia de la Comunitat Valenciana» (sobre el debat en la Comissió Constitucional, vegeu el *Diari de Sessions* 2006, VII legislatura, núm. 468, de 2 de febrer de 2006, p. 13, 18 i 27).

20. Vegeu una síntesi de les fases del procés de reforma estatutària en l'apartat 1 de l'annex.

21. Vegeu la composició de la Ponència redactora a l'apartat 2 de l'annex.

22. Vegeu el document «Propostes de l'Institut d'Estudis Autònoms a la ponència parlamentària sobre la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya», juliol 2004-juny 2005, que es pot consultar a: <[http://www10.gencat.net/drep/binaris/Propostes EAC_tcm112-29876.pdf](http://www10.gencat.net/drep/binaris/Propostes_EAC_tcm112-29876.pdf)>.

23. Pel que fa a les qüestions culturals i lingüístiques, es poden destacar les propostes formulades per entitats com ara l'Associació Catalana de Municipis i Comarques (sessió d'1 d'abril de 2004), Òmnium Cultural (sessió del 15 d'abril de 2004), l'Institut d'Estudis Cata-

Fins al mes de setembre de 2004 no comença la discussió concreta sobre el contingut de la reforma dins la Ponència. El 17 de maig de 2005 es fa públic a través del web del Parlament un primer esborrany de text articulat, on es mantienien encara obertes qüestions generals, com ara la conveniència d'incloure o no una regulació àmplia i detallada dels drets i les seves garanties.²⁴ Els resultats del treball de la Ponència en primera lectura es recullen en un text aprovat el 8 de juliol (hi votaren a favor PSC, ERC i ICV; CIU es va abstenir; i el PPC hi va votar en contra). Fins al 21 de juliol els grups van poder presentar vots particulars i esmenes (en total se'n presentaren gairebé set-centes).²⁵ S'encetaven així uns treballs parlamentaris que serien tramitats pel procediment d'urgència.

Aquest text de la Ponència conjunta té interès perquè ja inclou els principals continguts i l'estructura bàsica de la regulació lingüística estatutària que acabaria aprovant el Ple.²⁶ Sens perjudici d'això, en la tramitació posterior s'hi introdueixen canvis vinculats amb la reordenació sistemàtica del text (per la fusió en un sol títol dels inicials títols de drets i deures i de principis rectors) i en virtut de les esmenes analitzades per l'informe de la Ponència (27 de juliol de 2005) i acceptades durant la tramitació en la Comissió (29 de juliol) i en el Ple (30 de setembre).

El 21 de juliol de 2005 s'acordava nomenar la Ponència encarregada d'elaborar l'informe sobre la Proposta de reforma estatutària. Aquesta Po-

---

lans i el Conselh Generau d'Aran (sessió de 6 de maig de 2004), o Plataforma per la Llengua (13 d'abril 2004). Cal notar que algunes de les propostes incloïen una superació de l'actual marc constitucional en la matèria idiomàtica, en considerar-lo restrictiu per al català.

24. Aquest text no va arribar a ser publicat oficialment. En l'advertiment preliminar es feia constar que es tractava d'un text obert i modificable, pendent de negociacions i acords entre els grups parlamentaris. S'hi recollien els acords articulats, unànimes o majoritaris en funció de cada tema, les reserves o discrepàncies expressades formalment pels grups parlamentaris en les reunions de la Ponència i també algunes observacions jurídiques i formals dels lletrats.

25. ВОРС núm. 208, d'11 de juliol de 2005, p. 3.

26. Aquest primer document contenia referències expresses a la qüestió lingüística en els articles 8 (intitulat «L'Aran»), 9 (amb el títol «La llengua pròpia i les llengües oficials»), els apartats i el contingut d'aquest precepte ja és molt similar, sens perjudici d'alguns canvis textuals, al definitiu article 6), 13 («Els territoris amb vincles històrics, lingüístics i culturals amb Catalunya»), 31 a 35 (capítol III del títol I, rubricat «Drets i deures lingüístics», que inclou els preceptes relatius als drets de coneixement i ús de les llengües, davant les administracions públiques i les institucions estatals, dels consumidors i usuaris, en l'ensenyament i respecte de l'aranès), 48 («Foment i difusió de la llengua»), 89 («Règim jurídic» projectat a l'Aran), 96 («Oposicions i concursos») i 97 («Requisits del personal judicial i de la resta de personal al servei de l'Administració de Justícia a Catalunya»), 128 (competència sobre «Llengua pròpia») i 130 (competència sobre «Notaries, registres de la propietat i mercantils i registre civil»). Vegeu ВОРС núm. 208, d'11 de juliol de 2005, p. 3 i s.

nència va ser constituïda per sis diputats, pertanyents als diferents grups parlamentaris amb representació a l'hemicicle.²⁷ Tots els articles que ordenaven previsions lingüístiques van ser objecte d'esmenes de supressió, modificació o addició,²⁸ amb un abast variable. A l'informe de la Ponència, que es publicaria pocs dies més tard,²⁹ s'analitzen les esmenes presentades a l'articulat, bo i proposant recomanacions sobre la seva acceptació³⁰ o textos transaccionals, normalment entre esmenes de CIU i ERC.³¹ Entre les qüestions que centrarien controvèrsies es pot mencionar la regulació lingüística de l'etiquetatge³² o la garantia de l'ensenyament universitari en català.³³

La Proposta de reforma de l'Estatut d'autonomia elaborada per la Ponència conjunta, les esmenes presentades pels grups parlamentaris, les esmenes transaccionals i l'Informe de la Ponència varen ser estudiats per la Comissió d'Organització i Administració de la Generalitat i Govern Local, que va emetre el seu Dictamen el 29 de juliol.³⁴ De les esmenes en matèria lingüística que es mantenen vives llavors, només s'acabarà acceptant l'esmena núm. 25 que determina l'extensió de l'oficialitat de l'aranès a Catalunya. La polèmica política que envolta l'aprovació del Dictamen de la Comissió (que fou objecte de més de 400 esmenes, entre les quals l'esmena a la totalitat del

27. Aquesta Ponència encarregada d'elaborar l'informe sobre la proposta de reforma de l'Estatut estava constituïda pels membres següents: Núria de Gispert i Francesc Homs (CIU), Lídia Santos (PSC-CP), Joan Rídao (ERC), Francesc Vendrell (PPC) i Jaume Bosch (ICV-EA).

28. Vegeu a l'apartat 3 de l'annex la taula sobre les esmenes presentades al text de la Ponència conjunta (BORC núm. 211, de 28 de juliol de 2005).

29. BORC núm. 211, de 28 de juliol de 2005.

30. Així, es recomana acceptar l'esmena núm. 25 d'ERC, que implica substituir que «el castellà és la llengua oficial a tot l'Estat» per «de l'Estat» (art. 9.2). També les esmenes núm. 85 i 86 de CIU que donen una nova redacció de l'apartat tercer de l'article 32, relatiu a la capacitat lingüística dels jutges, magistrats, fiscals, encarregats del Registre Civil i personal al servei de l'Administració de justícia.

31. Així, en relació amb els articles 31, 32.2, 33, 34 i 128 (d'acord amb la numeració recollida en la nota 26).

32. El Grup d'ERC va mantenir fins al final de la tramitació, envoltada d'una certa pressió social, l'esmena núm. 91 que al·ludia al «dret que les dades que figuren en l'etiquetatge, en l'embalatge i en les instruccions d'ús dels productes distribuïts a Catalunya constin almenys en llengua catalana».

33. Des d'una redacció provisional, que parlava de garantir una oferta educativa completa en català, i a partir de les esmenes 96 i 97, l'informe de la Ponència va recomanar precisar en el primer apartat de l'article 34 que «el català s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament *universitari i no universitari*» i recollir com a principis rectors el coneixement suficient d'una tercera llengua (art. 43) i les mesures per a garantir l'ús de la llengua catalana en tots els àmbits de l'activitat universitària (art. 48).

34. BORC núm. 213, d'1 d'agost de 2005, p. 3.

ppc) pivotava a l'entorn de l'anomenada *compactació* de les competències i de la incorporació dels « drets històrics » com a fonament d'un règim competencial singular en determinades matèries.³⁵

El text aprovat per la Comissió de la Proposta de proposició de llei orgànica per la qual s'estableix l'Estatut d'autonomia de Catalunya i es deroga la Llei orgànica 4/1979, de 18 de desembre, de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, juntament amb les esmenes i vots particulars, es varen trametre al Consell Consultiu, el qual emetria el seu dictamen l'1 de setembre de 2005. Pel que fa a la matèria lingüística, l'òrgan consultiu només proposaria una modificació puntual al text de la Comissió.³⁶ Indirectament, però, la llengua es veuria afectada per la interpretació restrictiva per la majoria del Consell dels efectes jurídics dels drets històrics i per la declaració d'inconstitucionalitat de la disposició addicional novena, que determinava l'obligació de modificar algunes lleis orgàniques i ordinàries sectorials (inclosa la Llei orgànica del poder judicial).³⁷

La qüestió lingüística no va gaudir de protagonisme en la darrera fase de la reforma estatutària a Catalunya, condicionada per la introducció de les observacions del Consell Consultiu, la discussió sobre el finançament i el model educatiu i la redacció del preàmbul, que s'havia posposat fins aquest moment. Finalment, el 30 de setembre, el Ple del Parlament acabaria aprovant per 120 vots a favor i sols 15 en contra, la Proposició de llei orgànica per la qual s'estableix l'Estatut d'autonomia de Catalunya i es de-

35. Sobre el context polític del moment, vegeu Joan RIDAO, *Així es va fer l'Estatut*, Mediterrània, 2006, p. 120 i s.; i Lídia SANTOS, Laia BONET i David FUENTES, *El nou Estatut. Comentaris a peu d'obra*, Fundació Rafael Campalans, p. 28 i s.

36. Concretament de l'article 32.5 («Drets lingüístics davant les administracions públiques i les institucions estatals»), ja que, a parer del Consell, «aquest precepte estableix un nou règim jurídic de l'ús de les llengües oficials en les relacions dels ciutadans de Catalunya amb els òrgans de l'Estat, predeterminant una forma específica quant a la llengua a emprar en la tramitació dels escrits adreçats a aquestes institucions, sense cap altra precisió quant a la via jurídica que les ha de regular. En la mesura que manca aquesta precisió, l'article 32.5 només serà constitucional si incorpora la previsió d'una remissió a les lleis». (Dictamen núm. 269, BOPC núm. 217, de 6 de setembre de 2005, p. 17). Val a dir que el conseller Joaquim Borrell va formular un vot particular en què considerava inconstitucional que l'Estatut estableixi el requisit de conèixer el català per part dels jutges i magistrats, en considerar que aquesta prescripció l'ha de regular la Llei orgànica del poder judicial.

37. Sobre la qüestió dels drets històrics, que es va acordar per quatre vots a favor i tres en contra dels membres del Consell Consultiu, vegeu el fonament II i IX del Dictamen núm. 269 i el vot particular conjunt dels consellers Agustí Bassols i Jaume Vernet i Jaume Camps. Igualment, pel que fa a la disposició addicional novena, vegeu el fonament XII, en relació amb el vot particular individual del conseller Jaume Vernet i el vot particular conjunt dels consellers Agustí Bassols i Jaume Camps.

roga la Llei orgànica 4/1979, de 18 de desembre.³⁸ Aquests resultats permeten evidenciar l'important consens polític que va aconseguir aquesta iniciativa, la qual va tenir el suport explícit de tots els grups parlamentaris, excepte el popular, que hi votà en contra.

La Proposta aprovada pel Ple contenia, al llarg del seu articulat, múltiples referències expresses a l'ordenació lingüística.³⁹ Així, s'esmenta la llengua al preàmbul, al títol preliminar (articles 5, 6, 11, 12), al capítol III del títol I, rubricat «Drets i deures lingüístics» (articles 32 a 36),⁴⁰ i als articles 50 (ubicat dins el capítol V del títol), 101 i 102 (ubicats dins el capítol III del títol III, que ordena les competències de la Generalitat sobre l'Administració de justícia), 143 i 147 (ubicats dins el capítol II del títol IV, que defineix el marc competencial). Com es pot observar en l'annex,⁴¹ tots aquests preceptes es mantenen al llarg de la tramitació ulterior de la noma estatutària per les Corts Generals. Amb tot, diversos articles serien objecte d'esmenes que n'alterarien la dicció, com s'analitza en els epígrafs següents.

D'aquesta manera quedaven fixats els aspectes nuclears del règim lingüístic estatutari: en primer lloc, reconeixement del contingut polític i identitari de la llengua pròpia; segonament, garantia del règim de la doble oficialitat lingüística a Catalunya i concreció del catàleg de drets i deures lingüístics que porta inherents, projectats a diferents àmbits com ara l'Administració i les institucions centrals, l'ensenyament, l'Administració de justícia o el món socioeconòmic, amb l'explicitació de les obligacions que en deriven; en tercer lloc, garantia del deure de coneixement del català amb l'objectiu de garantir una posició jurídica paritària en relació amb el castellà a Catalunya; en quart lloc, consolidació de l'estatut d'oficialitat de l'aranès; en cinquè lloc, garantia de la projecció exterior de la llengua catalana més enllà del territori autònom; i, finalment, previsió de la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de llengua pròpia.

38. DSPC Sèrie P, núm. 54, de 30 de setembre de 2005.

39. Vegeu ВОРС núm. 224, de 3 d'octubre de 2005, p. 3-4.

40. Formalment, aquest capítol III del títol I de la Proposta, rubricat «Drets i deures lingüístics», s'estructurava en cinc articles: l'article 32, intitulat «Drets i deures de coneixement i ús de les llengües»; l'article 33, «Drets lingüístics davant les administracions públiques i les institucions estatals»; l'article 34, que regulava «Drets lingüístics dels consumidors i usuaris»; l'article 35, intitulat «Drets lingüístics en l'àmbit de l'ensenyament», i l'article 36, que ordenava drets lingüístics amb relació a l'aranès. Tots aquests preceptes es mantindrien al llarg de la tramitació de la norma, per bé que algunes de les seves previsions serien esmenades.

41. Vegeu el quadre comparatiu inclòs en l'apartat 6 de l'annex.

4. LA TRAMITACIÓ DE LA REFORMA A LES CORTS GENERALS

4.1. *Congrés dels Diputats*

Després del 30 de setembre de 2005 s'inicia un període de diversos mesos —que es perllonga fins a la constitució de la Ponència en el Congrés— durant el qual es duen a terme converses i negociacions polítiques entre el Govern estatal i els partits catalans impulsors de la reforma.⁴² L'estratègia seguida de reunions bilaterals en les quals es negociaven els possibles canvis a introduir en la Proposició de llei orgànica de reforma estatutària, va comportar un cert afebliment de la unitat d'acció dels partits catalans. Malgrat que no existeix constància formal del contingut d'aquestes reunions prèvies, els seus resultats es traslladarien posteriorment a les esmenes presentades pel Grup Socialista en el Congrés dels Diputats.⁴³

El primer tràmit que havia de superar la Proposició de llei orgànica de reforma estatutària en el Congrés dels Diputats era la presa en consideració pel Ple, que requereix l'obtenció d'una majoria simple.⁴⁴ La tramitació es regiria per la Resolució interpretativa de la Presidència de 16 de març de 1993,⁴⁵ que supleix els buits de l'article 145 del Reglament de la cambra. La manca de precedents en l'aplicació d'aquesta Resolució (i de la Resolució homòloga de la Presidència del Senat) als estatuts de les comunitats que havien estat aprovats per la via de l'article 151 CE, va suscitar diverses qüestions interpretatives al llarg del procediment parlamentari.⁴⁶

El debat de totalitat en el Ple del Congrés va tenir lloc el 2 de novembre de 2005. Els tres representants del Parlament de Catalunya escollits per presentar la reforma estatutària van fer diverses al·lusions lingüístiques —a

42. Per part del Govern estatal el principal interlocutor fou Francisco Caamaño (secretari d'Estat de Relacions amb les Corts), qui va mantenir nombroses reunions bilaterals amb els representants dels diversos partits polítics catalans.

43. Segons la diputada Lúdia Santos, protagonista del procés: «Això [el procés negociador previ] ha permès que bona part de les esmenes que la Ponència [del Congrés] va incorporar al text responguessin a una àmplia majoria en la qual es trobaven el Grup Socialista al Congrés, el PSC, CIU, IU-ICV-EUIA, PNB i CC, en bona part també ERC...». Vegeu SANTOS, Lúdia, BONET, Laia, FUENTES, David, *El nou Estatut...*, op. cit., p. 33.

44. La Proposició de llei orgànica de reforma de l'Estatut es publicà en el *Butlletí Oficial de les Corts Generals* de 18-21/10/2005.

45. BOCG de 22 de març de 1993.

46. Una primera qüestió, que ja havia estat resolta en un sentit positiu per les interlocutòries 44 i 45/2005, de 31 de gener (en relació amb la proposta de reforma de l'Estatut del País Basc), era la necessitat o no de sotmetre a la presa en consideració aquestes iniciatives estatutàries.

més de dir algunes frases en català—,⁴⁷ pel que fa a l'«*idioma que a lo largo de más de ocho siglos de existencia ha ido moldeando la personalidad propia de nuestro pueblo*» (Sr. Mas); a la voluntat de «*seguir avanzando en la promoción de la lengua catalana, el derecho y el deber de conocerla, desde el respeto a la libertad de cada persona*» (Sra. De Madre); i «*porque un Estado con diversas lenguas y culturas es mucho más rico [...] frustra tanto decir obviedades década tras década*» (Sr. Carod-Rovira). El PP va plantejar la seva oposició frontal al text,⁴⁸ que pretendria traslladar en aquest moment inicial davant el Tribunal Constitucional mitjançant la interposició d'un recurs d'empara contra l'acord de la Mesa del Congrés dels Diputats, de 18 d'octubre de 2005, que qualificava la Proposta de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. El Tribunal Constitucional va declarar inadmissible el recurs mitjançant la Interlocutòria de 15 de març de 2006.⁴⁹ Finalment, dels 334 vots emesos en el Ple del Congrés, 197 foren favorables a la consideració, 146 contraris i es computà una abstenció.

Durant el període d'esmenes (del 17 de novembre al 28 de desembre de 2005), se'n presentaren 94, comptant els motius de desacord, amb les peculiaritats que segueixen.⁵⁰ Així, el Grup Socialista va presentar quinze escrits d'esmena formulats per blocs temàtics, que afectaven tots els títols i plantejaven diversos canvis substancials de contingut. Pel que fa a la llengua,⁵¹ convé retenir l'esmena núm. 7, relativa al «Règim lingüístic», que agrupa les propostes de canvis relatius a les prescripcions lingüístiques, i a través de les quals es pretén bàsicament emfasitzar la no-discriminació per

47. Segons consta en el *Diari de Sessions*, amb el requisit cal aportar traducció al castellà.

48. Els arguments generals del PP consisteixen en considerar el text contrari a la lletra i l'esperit de la Constitució, en no reconèixer la sobirania única i vulnerar la igualtat i la solidaritat, a banda d'estar inspirat en un intervencionisme excessiu i en uns valors no compartits.

49. Recurs d'empara núm. 7703, de l'any 2005. En la declaració d'inadmissió, el Tribunal afirma que la Mesa del Congrés «*se ha atenido a los límites constitucional y reglamentariamente establecidos*», i afegeix que «*bajo la cobertura de un recurso de amparo lo que realmente se pretende, en el fondo, desvirtuándose claramente nuestro proceso de amparo, es que este Tribunal ejerza una competencia de control previo de constitucionalidad sobre proyectos de normas, que de ninguna manera tienen*».

50. Publicació de les esmenes en el *BOCG*, sèrie B, núm. 210-7, de 3 de gener de 2006.

51. Incidien en la llengua l'esmena núm. 4 (relativa a la necessitat d'adaptar el preàmbul als canvis sorgits de la tramitació); núm. 5 «Nació» (afecta l'article 11.2, relatiu a l'aranès); núm. 6 «Derechos históricos» (afecta l'article 5); núm. 7 «Régimen lingüístico» (afecta els articles 6, apartats 1, 2 i 5; 32; 33.3; 50.4; 101.2; 102, apartats 1 i 3; i 143.1); núm. 8 «Derechos, deberes y principios rectores» (afecta l'art. 4.1); esmena núm. 12 «Poder judicial y administración de justicia» (afecta l'art. 101.2).

raons lingüístiques (article 6.2); reduir la intensitat de la vinculació del text en els àmbits de competència estatal (articles 6, apartats 1 i 5; 33.5 i 102); i garantir a l'Estat certes facultats respecte del castellà (articles 50.4 i 143). En la justificació dels canvis proposats pràcticament no s'addueixen arguments de constitucionalitat.⁵² Pel que fa a les esmenes del Grup Popular, una part important són de supressió de títols sencers o d'articles del text.⁵³ El Grup Izquierda Verde-Izquierda Unida-Iniciativa per Catalunya-Verds va presentar una esmena que conté en realitat una declaració política general de defensa d'un model federal, del patriotisme dels drets i de certs criteris de finançament, amb el compromís d'aprovar el text.

52. Escrit d'esmenes núm. 3 del Grup Socialista (recollit com a esmena núm. 7): «Se debe adecuar a la Constitución toda referencia a la obligación de uso o conocimiento de la lengua catalana en relación con Administraciones que no sean autonómicas o locales u órganos constitucionales. Sobre la base del artículo 3 de la Constitución, se admite la existencia, en las Comunidades Autónomas que lo hayan establecido estatutariamente, de una lengua cooficial con el castellano, lo que significa, según el Tribunal Constitucional, que “es reconocida por los poderes públicos como medio normal de comunicación en y entre ellos y en su relación con los sujetos privados, con plena validez y efectos jurídicos” (STC 82/1986) pero sin que “la competencia autonómica de normalización lingüística pueda convertirse en un expediente que, enervando el orden constitucional de competencias, habilitando a la Comunidad Autónoma para regular [...] materias reservadas al Estado (STC 74/1989)”.

Todo ello exige suprimir el inciso “sin que pueda alegar desconocimiento” del artículo 32, desde la última coma del 33.2, la expresión “el presente Estatuto” del 33.3 y la frase “de los efectos jurídicos de la doble oficialidad y de la lengua propia” del artículo 143.1. Además, deberán modificarse los artículos: 6.1 (en el sentido de limitar el carácter del catalán como lengua de uso normal y preferente en las Administraciones en Cataluña; bastaría con suprimir el término “todas” y sustituir “en Cataluña” por “de Cataluña”); 6.2 (modificarlo para expresar que “los ciudadanos de Cataluña” son los que tienen el “deber de conocerlas”); 33.5 (suprimiendo el inciso final “y no pueden exigir a la persona interesada la traducción al castellano” y, en su caso, reconociendo su “plena eficacia jurídica”); 50.4 (sustituyendo la expresión “al menos” por “también”); 101.2 (circunscribiendo las oposiciones y concursos en que se pueden realizar las pruebas en cualquiera de las dos lenguas cooficiales a los que se celebren “en el territorio de Cataluña”), y 102 (sustituyendo la primera frase del 102.1 por “los magistrados, jueces o fiscales que ocupen una plaza en Cataluña deberán...”, el conocimiento suficiente del catalán como requisito por un “se valorará” o similar en el 102.3 y sustituyendo desde “el conocimiento” por “un conocimiento adecuado y suficiente de las lenguas oficiales que los hace aptos para ejercer las funciones propias de su cargo o puesto de trabajo”).

Finalmente, es necesario acabar con cualquier tipo de dudas que plantee la cooficialidad del aranés más allá de la Comunidad Autónoma catalana, lo que obliga a suprimir del artículo 6.5 los términos “y oficial” y “también”.

53. Per la seva incidència en la matèria lingüística, cal citar les esmenes núm. 22 (supressió del preàmbul); núm. 23 (supressió del títol preliminar); núm. 24 (supressió del títol I); núm. 69 (supressió del títol III). També es presenta l'esmena de modificació núm. 35, relativa a l'article 65, que pretén canviar l'incís final per: «La versión oficial castellana será la de la Generalidad».

Tot seguit es va designar la delegació de parlamentaris catalans, amb una representació proporcional de les diferents formacions polítiques i un nombre igual als membres de la Comissió Constitucional. En el si d'aquesta es debatria conjuntament la proposició de reforma estatutària entre els representants catalans i els estatals, si bé ambdues representacions voten separatament, amb l'exigència d'una doble majoria (es va interpretar que, en cas de desacord, la Resolució de 1993 atribueix prevalença a la votació de la Comissió Constitucional).⁵⁴ El 28 de desembre de 2005 es nomenà la Ponència conjunta,⁵⁵ que va esgotar el període de temps previst per a elaborar el seu Informe, del 6 de febrer al 6 de març. Cal fer esment que, paral·lelament a l'inici dels treballs parlamentaris, el 21 de gener de 2006 tenia lloc una reunió entre el president del Govern estatal i del PSOE, José Luis Rodríguez Zapatero, i el líder de CiU, Artur Mas, que conclouïa amb un anunci d'acord —no formalitzat— sobre l'Estatut, al qual se sumava ICV.

El text de l'Informe de la Ponència⁵⁶ ja inclou la majoria de les modificacions referents al règim lingüístic estatutari, que afecten bona part dels preceptes lingüístics, si bé en algun cas s'explicita la manca d'acord definitiu entre les dues parts (així, pel que fa a la regulació del coneixement de la llengua pels membres i el personal del poder judicial en l'article 102, que apareix com a text discordant).⁵⁷ Es pot notar que els canvis introduïts coincideixen substancialment amb el contingut de la citada esmena número 7. A més, en virtut d'una esmena transaccional proposada per ERC, s'afegeix en l'article 37 —que havia sofert un canvi general de redacció que suposava limitar als poders públics *de Catalunya* la vinculació dels drets i principis del títol I— un incís pel qual s'explicita la vinculació de l'Administració general de l'Estat respecte del dret d'opció lingüística reconegut per l'article 33, apartats 1 i 2.

En els debats ulteriors en el si de la Comissió constitucional, la qüestió lingüística hi va tenir una presència significativa. En termes generals, les

54. En la sessió constitutiva, el president de la Comissió, Sr. Alfonso Guerra, demana als parlamentaris «*un esfuerzo de acuerdo, de consenso*», i assenyalava: «*Aquí comienza el debate. Los grupos políticos, en uso de sus derechos, se han agrupado para alcanzar acuerdos previos a este debate. Nada que objetar, sino todo lo contrario, pero el debate con valor jurídico y constitucional empieza hoy*».

55. Vegeu-ne la composició a l'apartat 4 de l'annex.

56. BOCG, Congrés dels Diputats, sèrie B, núm. 210-11, de 7 de març de 2006.

57. Amb caràcter general, en la fase de Ponència es van modificar 144 dels 227 articles; 8 de les 10 disposicions addicionals; 1 de 3 disposicions transitòries; i 3 de les 5 disposicions finals; a més de redactar-se de cap i de nou el preàmbul.

discussions reproduïxen la confrontació entre el Grup Popular, que qüestiona també la regulació lingüística, i la resta de grups, que defensen les opcions bàsiques de la reforma, si bé amb interpretacions no sempre coincidents. Els representants d'ERC sostenen diversos vots particulars per al manteniment de la redacció originària d'algunes prescripcions lingüístiques, que són desestimats. A continuació se sintetitzen les opinions i posicions manifestades dels representants dels diversos grups respecte dels diferents títols de la Proposició de reforma.⁵⁸ Cal assenyalar que, pel que fa al Preàmbul, el debat a l'entorn del terme *nació* va eclipsar totalment d'altres qüestions, inclosa la llengua.

a) Pel que fa al títol preliminar,⁵⁹ el Sr. Rajoy (PP) defensa que el tema lingüístic es tancà en els debats constituents i considera «*lógico, si hay un principio inspirador, que es la soberanía, y si afirmamos la nación, que haya el deber de conocer el idioma*», alhora que qüestiona la constitucionalitat del deure de conèixer el català. La resta d'intervencions consisteixen en una defensa global del règim jurídicolingüístic, basat en l'equiparació jurídica del castellà i el català, el qual com a llengua pròpia de Catalunya mereix a més una especial protecció. El Sr. Pérez Rubalcaba (PSOE) relativitza la novetat del règim lingüístic estatutari i destaca l'aval previ del Tribunal Constitucional pel que fa al concepte de la llengua pròpia. El Sr. Saura (ICV) exposa arguments diversos a favor del text: l'obertura de l'article 3 de la Constitució; la garantia del principi de no-discriminació per raó de llengua i dels drets lingüístics; i recorda que durant els debats estatutaris de l'any 1979 «*solo la extrema derecha, Fuerza Nueva, el señor Blas Piñar, votó en contra del reconocimiento de que el catalán era la lengua propia de Cataluña*»; i, finalment, cita la valoració positiva del procés de normalització lingüística a Catalunya en l'informe del Consell d'Europa de 21 de setembre de 2005. La diputada Manuela de Madre (PSC) reivindica les diferents llengües espanyoles com a patrimoni de tot l'Estat, que aquest té l'obligació de promoure, així com la legitimitat d'incorporar a l'Estatut les previsions bàsiques de la LPL. En contra, el Sr. Piqué (PPC) critica que s'elevin a rang estatutari determinades polítiques lingüístiques, en particular el model educatiu de conjunció lingüística. Els diputats Mas i Jané (CiU) defensen el català com a llengua pròpia, històricament discriminada i mereixe-

58. En relació amb el títol II, «De les institucions», l'únic element a destacar és la defensa de l'esmena del Partit Popular contra l'article 65, sobre la publicació castellana de les lleis del Parlament (*Diari de sessions* núm. 499, sessió núm. 16, de 10 de març de 2006).

59. *Diari de Sessions* (DS) núm. 498, sessió núm. 15, de 9 de març de 2006.

dora d'una especial protecció. Per part d'ERC, el Sr. Ridaó defensa la identitat lingüística i cultural occitana de l'Aran, en contra de l'eliminació per la Ponència del reconeixement del seu caràcter nacional propi en l'article 11.

b) En el debat sobre el títol I, i en relació amb els drets i deures lingüístics,⁶⁰ es reproduïxen bona part els arguments anteriors. Per part del PP, s'oposa a l'ordenació lingüística el Sr. Acebes, en el marc de les seves crítiques globals a la reforma. Formula acusacions genèriques d'imposició, segregació i persecució per motius lingüístics a Catalunya. Els representants del partits catalans fan una defensa jurídica i política de la inclusió a l'Estatut del catàleg de drets dels ciutadans, tot i les reticències prèvies de la representant de CIU (Sra. De Gispert), qui n'exclou però expressament els drets lingüístics. El Sr. Ridaó desplega una extensa argumentació jurídica en defensa del règim lingüístic, on qualifica el deure de coneixement com a «*deber imperfecto*» i emmarca el reconeixement actual dels drets lingüístics pels precedents normatius que des del segle XVIII exclouen el català de l'àmbit oficial. També els diputats Herrera (IU-ICV) i Lasagabaster (EA) expressen una valoració positiva de la consignació del dret d'opció lingüística, que reforça l'òptica del dret d'ús del ciutadà enfront de la conveniència de l'Administració. El Sr. López Garrido (PSOE) parla d'una «*elevación a rango estatutario de la costumbre inveterada en cuanto a la regulación lingüística en Cataluña*» i ressaltava que l'ús d'una o altra llengua pels ciutadans no pot comportar discriminació. Finalment, per ERC, el Sr. Tardà defensa el vot particular relatiu a l'article 50.4 (etiquetatge), en contra de la substitució per la ponència de l'adverbi *almenys* per *també*, que segons el seu parer situaria l'Estatut per sota de la realitat legislativa actualment existent.⁶¹

c) En la discussió del títol III, relatiu al poder judicial a Catalunya,⁶² la llengua torna a ocupar un lloc rellevant, en tant que element crucial de l'adaptació d'aquest poder a la realitat autonòmica de l'Estat. Aquest títol focalitza també l'oposició del PP, que esgrimeix el perill de trencament de la unitat del poder judicial i qüestiona que les Corts Generals, que ho havien denegat abans, puguin concedir per via estatutària l'exigibilitat de les llengües autonòmiques als membres i personal d'aquest poder. Nogensmenys,

60. DS núm. 499, sessió núm. 16, de 10 de març de 2006.

61. En la votació d'aquest títol rebutgen els vots particulars d'esquerra i s'obtenen els resultats següents: 22 vots a favor i 17 en contra dins la Comissió Constitucional; i 28 vots a favor i 11 en contra dins la delegació catalana.

62. DS núm. 503, sessió núm. 17, de 13 de març de 2006.

els canvis ja introduïts en l'Informe de la Ponència en la redacció de l'article 102 (esmena núm. 7 i esmena transaccional del PSOE per a l'eliminació del terme *requisits* del títol del precepte)⁶³ diluïen l'exigibilitat directa del coneixement lingüístic des del text estatutari. A partir d'aquí el debat es trasllada al contingut del futur desplegament legal, on es manifesten concepcions diverses: el Sr. Ridao assenyalava en el marc d'una àmplia argumentació que caldrà treballar perquè sigui un requisit;⁶⁴ López Garrido considera que es tractarà d'un mèrit determinant per als jutges que accedeixen a una plaça a Catalunya i d'un incentiu per als que ja hi exerceixen; la Sra. De Gispert, i també el Sr. Herrera, ressalten el canvi conceptual que suposa afirmar, en el bloc de la constitucionalitat, que «*los jueces que quieran ejercer justicia en Cataluña deberán tener un conocimiento adecuado y suficiente para ejercer con dignidad su puesto de trabajo*»; el Sr. Jané ho vincu-

63. L'esmena transaccional relativa a la rúbrica de l'article 102 va obtenir 21 vots a favor i 17 en contra dins la Comissió Constitucional; i 28 a favor i 11 en contra dins la delegació del Parlament. Així mateix, el PSOE va presentar una altra esmena transaccional que afectava la redacció de l'article 101.2, de la qual se suprimeix la paraula *fiscals*, de manera que el precepte passa a referir-se únicament als jutges i magistrats, la qual obté els mateixos resultats.

64. Reproduïm, pel seu interès, les paraules del diputat Ridao: «*Es un hecho evidente que en el ámbito de la justicia no existe una garantía suficiente de los derechos lingüísticos. Existe un deseo generalizado de mejora, que también añadiría confianza de los ciudadanos en los estamentos judiciales. La situación actual se explica por muchas razones, pero también las hay de orden legal. Por ejemplo, por el concepto idiomático discriminatorio que está en la Ley orgánica del poder judicial, que quiebra el principio de igualdad y el sistema de doble oficialidad lingüística existente en Cataluña. El desconocimiento del catalán por parte de jueces y magistrados, el desconocimiento, por tanto, de una lengua que es propia de Cataluña y que es oficial en su territorio va en contra de una buena administración de la justicia. El hecho de que hoy sea un simple mérito, y no un requisito, para el ejercicio de esa función tan importante como es la jurisdiccional, va en contra no solo de la lengua propia de Cataluña sino también de la justicia. Así, no nos extraña, por ejemplo, que el porcentaje de sentencias en catalán no llegue al 3%. El artículo 341 de la Ley orgánica del poder judicial establecía ya hace años —establece, de hecho— que mediante los oportunos reglamentos se determinarían los criterios que deberían garantizar el conocimiento de la lengua en el derecho propio por parte de estos funcionarios tan cualificados. Como es sabido, esto se ha traducido en un sistema de méritos que no comporta ninguna exigencia —tres años de antigüedad en el escalafón— y, por cierto, una previsión en la ley orgánica que entonces no ha sido contemplada ni con generosidad ni con suficiente rigor por los sucesivos gobiernos del Estado y por el Consejo del Poder Judicial. Por tanto, no se asegura en ningún caso que un servicio público esencial, como es la justicia, garantice los derechos lingüísticos de los ciudadanos a ser atendidos en la lengua que deseen, precisamente porque no está garantizado que una figura como el juez o el resto de funcionarios conozcan la lengua. De ahí que nosotros vayamos a persistir en que se plantee un requisito, el conocimiento del catalán en [sic "i"] el derecho propio, y vamos a trasladar esa batalla no en el artículo 102 de este Estatuto sino en la Ley orgánica del poder judicial». (ds núm. 503, p. 7).*

la amb la recomanació del Comitè de Ministres del Consell d'Europa d'adoptar mesures legals per a eliminar la discriminació de la llengua catalana en l'àmbit judicial; mentre que per al Sr. Astarloa (PP) l'atenció als drets lingüístics dels ciutadans no ha de passar per l'exigència del coneixement lingüístic als professionals de l'àmbit jurídic.

d) En darrer lloc, en el títol IV relatiu a les competències,⁶⁵ cal recollir la intervenció del Sr. Ridao en defensa de dos vots particulars: el primer en contra de la limitació introduïda per la Ponència en la competència de la Generalitat per al control i la concessió de les llicències de doblatge en la indústria cinematogràfica a les empreses domiciliades a Catalunya;⁶⁶ el segon, amb un abast més general, qüestiona l'esmena transaccional presentada pel PSOE en el si de la Comissió que restringeix l'àmbit material de la competència lingüística de la Generalitat (substitució de l'expressió «de la doble oficialitat» per «de la seva oficialitat»). El parlamentari català alerta del pas enrere que pot significar circumscriure la competència a la llengua pròpia, sense que es consignin intervencions ulteriors sobre la qüestió.⁶⁷

En síntesi, durant la fase de debat i aprovació del text de la reforma en Comissió ja s'introdueixen tots els canvis de redacció que afecten la matèria lingüística, que responen essencialment a la incorporació de les esmenes inicials i transaccionals presentades pel PSOE, mentre que es de-

65. DS núm. 510, sessió núm. 18, de 15 de març de 2006.

66. El diputat Ridao critica que: *«Ese es un criterio de oportunidad que nada tiene que ver con el alcance territorial de la competencia exclusiva y, además, todo el mundo sabe que de estas empresas hay muy pocas en Cataluña; la razón social de las más importantes está fuera de Cataluña. Esta enmienda es tanto como desapoderar nuevamente a la Generalitat de las competencias en un ámbito importante y estratégico que afecta a la lengua como el del doblaje en el ámbito cinematográfico»*. (DS núm. 510, p. 9-10)

67. Les paraules del Sr. Ridao són: *«Me dirijo en este caso a los otros grupos políticos catalanes porque la enmienda transaccional presentada por el Grupo Socialista contraviene la actual competencia de la Generalitat en cuanto a la regulación de los usos lingüísticos en su territorio, por tanto, el régimen de la doble oficialidad, y ahora se convierte únicamente en poder regular los efectos de la oficialidad de la lengua propia, del catalán. Quiero mencionar dos sentencias que en su día dieron la razón a lo que dice el Estatuto vigente y la Ley de política lingüística del año 1998 en Cataluña, concretamente, las sentencias 74/1989 y 236/1991. El Tribunal Constitucional ha negado la existencia de un título competencial del Estado para regular los efectos de la doble oficialidad. El artículo 149.1.1, que es el que invoca muchas veces el Gobierno español, no le permite regular el ejercicio de derechos y deberes derivados del principio de cooficialidad lingüística. Hay un clarísimo paso atrás. La enmienda debería suprimirse y habría que concitar los esfuerzos de todos los grupos parlamentarios catalanes para intentar enmendar esa situación»* (DS núm. 510, p. 12).

sestimen la resta d'esmenes i vots particulars. La votació final del text acordat dins la Comissió va obtenir el resultat següent: vots de la Comissió, a favor 22, en contra 17; vots de la delegació catalana, a favor 28, en contra 10.⁶⁸ Al final d'aquesta fase ERC ja apunta el seu vot contrari a la reforma.

El Ple del Congrés va ratificar el text estatutari en la seva sessió del 30 de març de 2006. Atès el caràcter de llei orgànica, per a l'aprovació calia obtenir la majoria absoluta de la cambra (176 vots) en una votació final de conjunt del text. La votació assolí un 54% dels vots a favor, és a dir, 189 (PSOE, CIU, IU-ICV, PNB, CC-NC i BNG); 154 vots en contra (PP, ERC i EA), i dues abstencions (Chunta Aragonesista [CNA] i Nafarroa Bai [NaBai]).

4.2. *Senat*

La tramitació en el Senat es va regir per la Norma supletòria de la Presidència del Senat, de 30 de setembre de 1993, sobre el procediment a seguir per a la tramitació de la reforma dels estatuts d'autonomia, que supleix els buits de l'article 143 del Reglament del Senat. Aquesta disposició no altera el paper secundari que l'ordenament confereix al Senat en el procediment legislatiu, per la seva intervenció subsegüent, les limitacions temporals previstes i la facultat de la cambra baixa d'imposar en darrer terme la seva voluntat. A més, convé tenir presents els condicionaments del procés analitzat, ja que l'acord assolit en el Congrés comportava una directriu de la majoria governamental de no modificar el text ja aprovat, a fi i efecte de poder convocar el referèndum preceptiu abans de l'estiu.

D'acord amb l'anterior, la reforma es tramità per mitjà del procediment d'urgència.⁶⁹ El termini de 10 dies per a la presentació d'esmenes va finalitzar el 24 d'abril, dia en què es constitueix la ponència conjunta.⁷⁰ Tot seguit, la Comissió General de les Comunitats Autònomes i la delegació de parlamentaris de Catalunya (amb un nombre de 50, per equiparar-se a la composició més àmplia de la dita Comissió), varen escollir la Ponència conjunta, que durant els dies 24 i 27 d'abril va debatre i votar les esmenes i el

68. Publicació de l'acord en el BOCG de 22 de març de 2006, sèrie B, 210-214.

69. Això va motivar les crítiques del Sr. Piqué (PP), que parla de la imposició d'un «*trámite exprés*», i del senador Mur, del PAR, amb representació única al Senat, que es queixa del paper de «*irrelevante cámara*» reservat al Senat.

70. Vegeu-ne la composició a l'apartat 5 de l'annex.

text articulat tramès pel Congrés dels Diputats.⁷¹ Els debats en el si de la Comissió General de les Comunitats Autònomes es concentraren en els dies 3, 4 i 5 de maig.

Pel que fa als treballs en Comissió, un aspecte formal a destacar, pel seu contingut polític i simbòlic, és la possibilitat d'expressar-s'hi en català (i en basc i gallec) des de la reforma reglamentària de l'any 2005, que varen utilitzar un nombre elevat dels senadors i parlamentaris catalans. El representants del PP van mantenir el seu rebuig frontal de la reforma, mentre que la resta de parlamentaris palesaven les contradiccions d'una posició immobilitista i d'involució en un context general de reformes estatutàries. Per la seva part, els membres d'ERC expressen el seu distanciament respecte d'un text qualificat d'insuficient i molt distint respecte de l'aprovat el 30 de setembre de 2005 pel Parlament de Catalunya.

La primera sessió començà amb la intervenció dels presidents i altres representants de les comunitats autònomes. El president de la Generalitat, Pasqual Margall, va destacar en seu discurs que *«en el ámbito lingüístico el Estatuto establece el principio de no discriminación por el uso de cualquiera de las dos lenguas oficiales»*. Només dos presidents d'altres comunitats (Sr. Revilla, de Cantàbria; i Sr. Del Río, de la Rioja) van intervenir-hi, al costat dels consellers de les comunitats de Múrcia, les Illes Balears i Castella i Lleó, i del portaveu del Govern de la Comunitat Valenciana. Pel que fa a la llengua, les intervencions van des del respecte basat en el distanciament de qui té l'espanyol com a llengua pròpia,⁷² fins a crítiques frontals a l'ordenació lingüística estatutària, que estimen discriminatòria.⁷³

71. La Ponència rebutja totes les esmenes, que havien estat presentades pel PP, el PAR, el grup parlamentari Entesa Catalana de Progrés (a petició d'ERC, que defensarà diversos vots particulars) i CiU. La qüestió que generarà més polèmica en aquesta fase fou la competència sobre ports i aeroports.

72. El President càntabre, l'únic dels que van intervenir no adscrit al PP, diu: *«en Cantabria tenemos el español, lengua que nació allí, que hablan 400 millones de personas y que, al final del siglo XXI, hablarán 1.000 millones de personas, y donde contaremos con el centro de máxima excelencia de esa lengua en Comillas. Por lo tanto, no tenemos que legislar nada al respecto. También tengo un respeto profundo para esa lengua que hablan nueve millones de catalanes y que es maravillosa [...]». Pues bien, nosotros no necesitamos legislar sobre la lengua, porque tenemos el español, nuestra lengua.»* (DS VIII, núm. 318, de 3 de maig de 2006, p. 7).

73. El Sr. Del Río diu que *«desde La Rioja, cuna del español, defendemos todos los esfuerzos que se hagan para impulsar el uso del catalán, pero no a costa de marginar el español»*. El representant de Múrcia esmenta *«la riqueza de nuestra lengua, señor Maragall, el español, daría para ocupar tanto tiempo como llevo en esta tribuna»*. El representant de Castella i Lleó qualifica de punt *«especialmente sensible para los castellanos y leoneses, es el carácter absolutamente hegemónico que se da a la lengua catalana»* y *«la postergación de nuestra lengua co-*

A continuació es procedí a la discussió del veto presentat pel Partit Popular, defensat per Sr. Piqué, qui reitera les crítiques relatives a l'«estaturització» d'una determinada política lingüística —amb especial referència a l'ensenyament— i al tracte preferencial del català en el món oficial.⁷⁴ Per part dels representants de la resta de grups, es recorda que la llengua minoritzada és la catalana (Sr. Carod-Rovira, ERC); es recrimina als populars certes afirmacions orientades a atiar un conflicte lingüístic inexistent (De Madre); es defensa la legitimitat que les institucions catalanes posin l'accent en el català, com a llengua pròpia, sobretot a la vista que l'Estat espanyol no n'assumeix la defensa (Sr. Mas, i en un sentit similar Sr. Bonet, ERC). Per la seva banda, el representant del BNG expressa una valoració molt positiva del règim lingüístic plasmat en el text.⁷⁵ En la votació del vet es van computar 24 vots a favor i 25 en contra dins la Comissió; i 5 a favor i 43 en contra dins la delegació catalana, per la qual cosa va ser rebutjat.

Entre el segon i el tercer dia es discuteixen els diferents títols, on la llengua continua mantenint un protagonisme destacat, tot i l'escassa novetat dels arguments esgrimits:

a) La discussió del títol I, sobre drets i deures, va estar molt centrada en els drets lingüístics, que tornen a ser objecte de valoracions generals positives⁷⁶ i de comentaris de caire més anecdòtic. Els senadors d'ERC (Srs.

---

mún». Finalment, el Sr. González Pons oposa l'Estatut valencià recentment aprovat com a exemple de prohibició de discriminació dels ciutadans per raó de la seva llengua. (ds VIII-núm. 318, de 3 de maig de 2006, p. 8 i s.).

74. La qual cosa, segons el Sr. Piqué, «desde una perspectiva nacionalista se entiende perfectamente pero desde la perspectiva de todos aquellos que entendemos que las dos lenguas tienen que tener, efectivamente, un régimen de igualdad en cuanto a su uso por parte de los ciudadanos no nos parece adecuado» (ds VIII, núm. 318, de 3 de maig de 2006, p. 17 i s.).

75. El Sr. Jonquera expressa: «Valoramos moi positivamente a defensa do catalán, dotándoo da mesma protección xurídica que a Constitución establece respecto do español. Isto si que é avanzar na igualdade real porque se hai idiomas nacionais no Estado que están sometidos a un proceso de minorización e cuxo futuro está en perigo, non é desde logo o español, é o catalán, o galego e o euskera.» (ds VIII, núm. 318, de 3 de maig de 2006, p. 46).

76. També per part del representant de grup Senadors Nacionalistes Bascos (Sr. Loroño), que destaca que en aquest capítol «se otorga a la lengua catalana el lugar que le corresponde y que no es otro que el de oficialidad y rango idéntico al castellano, y por lo tanto con las mismas obligaciones y derechos. [...] El Partido Popular planteaba la discriminación que generaba la lengua catalana arrinconaba el castellano, cuando lo que está sucediendo de hecho en todas las comunidades autónomas que tienen lengua oficial junto al castellano es totalmente lo contrario».

Bofill i Ridaó) exposen els arguments contraris a les modificacions introduïdes pel Congrés pel que fa als articles 6, 50.4 (etiquetatge), 143 (competència lingüística) i 146.2 (participació de la Generalitat en els mitjans de comunicació estatal), que vinculen amb la incapacitat de reconèixer la realitat plurinacional i plurilingüe de l'Estat. El Sr. Guillot (ICV) els contesta que l'article 50.4 «no impedeix l'etiquetatge exclusivament en català, obliga els poders públics a promoure que l'etiquetatge i les instruccions dels productes distribuïts a Catalunya constin també en català». El representant del PAR, Sr. Mur, defensa dues esmenes que pretenen la modificació de la literalitat dels articles 6.4 i 50.3, que fan referència a la col·laboració amb altres territoris que comparteixen patrimoni lingüístic i a la projecció exterior del català, per tal limitar la seva aplicació, dins l'àmbit estatal, als supòsits de convenis entre comunitats autònomes.⁷⁷

b) Pel que fa al títol III, sobre el poder judicial,⁷⁸ es reproduïxen les interpretacions divergents sobre el sentit de l'article 102 per part dels membres de les diferents formacions: per a Carme Carretero (PSC-CP), «és un mèrit assequible»; Núria de Gispert diu «considero que no és un mèrit, sinó que el que es pretén precisament és que sigui un requisit»; Isidre Molas (PSC-CP) afirma que «és un mèrit preferent»; i Joan Ridaó critica que «persisteix la manca de garanties sobre els drets lingüístics [...] a menys que es repari el concepte idiomàtic discriminatori de la Llei orgànica [del poder judicial], que pensem que trenca el concepte d'igualtat i doble oficialitat».

c) En relació amb el títol IV, de les competències,⁷⁹ el Sr. Mur presenta l'esmena núm. 80 relativa a l'article 143, que proposa introduir la restricció explícita de la competència de la Generalitat en matèria de llengua pròpia «...en todo caso y en su ámbito territorial». En un sentit contrari, el Sr. Jorquera Caselas (BNG) valora molt positivament les polítiques transfrontereres entre els territoris amb vincles lingüístics i culturals, no solament com una qüestió identitària, sinó per una qüestió d'utilitat, que aplica també a Galícia, i els seus vincles amb Portugal.

d) Finalment, en la discussió del títol preliminar,⁸⁰ el Sr. Saura reitera una defensa genèrica del règim lingüístic estatutari. En la darrera fase s'in-

77. Amb això el Sr. Mur diu pretendre evitar «una clara indefinición, al menos vista desde Aragón, porque nosotros no compartimos patrimonio lingüístico con Catalunya, de manera oficial, por ahora». Cal assenyalar que la reforma de l'Estatut d'autonomia d'Aragó, que les Corts Generals aproven poc després del català, no esmenta la llengua catalana ni li confereix un estatut definit en la part del territori d'Aragó on és parlada.

78. DS VIII, núm. 319, de 4 de maig de 2006.

79. DS VIII, núm. 319, de 4 de maig de 2006.

80. DS VIII, núm. 321, de 5 de maig de 2006.

trodueix en el debat l'estat de la llengua occitana. En la intervenció del Sr. Molas, es destaca que «el tema de la llengua aranesa, o occitana, que es oficial a Catalunya, i les institucions araneses [...] entren en el marc de la norma jurídica institucional de Catalunya i, per tant, tenen un reconeixement a Catalunya i a Espanya». El Sr. Esquerda Segués (ERC) defensa l'esmena núm. 89 sobre l'article 11, amb la pretensió de recuperar la menció a la «realitat nacional aranesa» del text original, basant-ho en els elements lingüístics, entre d'altres. També es pot destacar la utilització de l'aranès per part del diputat Boya (PSC) durant la seva intervenció, la qual cosa suscita aplaudiments dels representants catalans.⁸¹

El dia 10 de maig de 2006 té lloc el debat i la votació en el ple del Senat, un cop la Comissió ja havia votat i refusat totes les esmenes i vots particulars. Els portaveus dels diferents grups parlamentaris fan una valoració positiva global de la reforma, amb accents i matisos diferenciats,⁸² amb l'excepció del PP. En darrer lloc intervé el president del Govern, José Luis Rodríguez Zapatero, qui fa una referència a la pluralitat lingüística i a la legitimitat democràtica de reconèixer estatutàriament un rang adequat al català i al castellà.⁸³ L'assoliment de la majoria necessària per a l'aprovació final del text requeriria que ERC, que havia votat en contra en el Congrés, s'abstingués.⁸⁴ Finalment, dels 259 vots emesos en el Ple del Senat, 128 van

81. El contingut de la intervenció en aranès del Sr. Boya fou: «*Acabi Senhories ena mia lengua, er arané, tà deféner era preséncia d'Aran en aquest títol preliminar, concretament en article 11, com un reconeishement a ua realitat culturau e política que des de hè lèu 800 ans a manifestat era reiterada volentat des aranesi de mantier-se fidèus ath sòn compromís damb Catalanha e damb Espanha. Ua pertenéncia que siguec totun, possada des deth pacte, pe'mor de preservar e respectar es institucions civiques e politiques qu'an dirigit des dera edat mieja enquia 1834 es destins d'aguest poble pirenenc. Un pòble que, des dera recuperada democràcia e damb eth restabliment des sues institucions en 1991, apòrte ad aguesta Espanha un auviatge lingüistic e culturau que se some ara diversitat de lengües e cultures que conformen er auviatge comun de toti es espanhòus.*» (DS VIII, núm. 321, de 5 de maig de 2006, p. 22).

82. DS núm. 83, de 10 de maig de 2006.

83. Les paraules literals del Sr. Rodríguez Zapatero van ser: «*¿Acaso no hemos comprobado, después de 25 años, señorías, que reconocer la pluralidad lingüística, evidente en Cataluña, poner, en cumplimiento de lo que es la Constitución, en el rango adecuado al catalán y al castellano que conviven en Cataluña no sólo no nos hace más pequeños como país sino que nos hace más grandes y nos permite vivir y disfrutar de una democracia mucho más rica por esa pluralidad y el reconocimiento de la misma? (Aplausos en los escaños del Grupo Parlamentario Socialista)*» (DS, p. 4913-4914).

84. El senador Bonet d'ERC ho justifica en la vinculació del seu grup amb el Govern de la Generalitat i en la voluntat de no posar en perill la data de celebració del referèndum, a més d'afirmar que el PP i «*su larga, planificada y desmesurada campaña de acoso y derribo con-*

ser a favor (PSOE-PSC, CiU, ICV-EUiA); 125 en contra (PP) i 6 abstencions (ERC, EA i PAR).

5. EL REFERÈNDUM

La necessitat d'un referèndum positiu dels ciutadans per a l'aprovació final de la reforma és un requisit dels estatuts d'autonomia aprovats per la via de l'article 151 o la disposició transitòria segona de la Constitució espanyola, la qual cosa constitueix una diferència permanent i políticament significativa respecte de la resta d'estatuts. El president de la Generalitat, Pasqual Margall, va convocar el referèndum mitjançant el Decret 170/2006, de 18 de maig, amb la pregunta: «¿Aproveu el Projecte d'Estatut d'autonomia de Catalunya?». Durant la campanya prèvia, tres dels partits impulsors de la reforma van promoure el sí (CiU, PSC i IC-V), mentre que ERC va decantar-se pel no, sense descartar altres possibles expressions electorals del rebuig. El referèndum va tenir lloc el 18 de juny de 2006, amb els resultats següents: 73,90%, sí; 20,76%, no; 5,34%, en blanc; 0,90%, nuls, sobre una participació del 49,41% del cens electoral. Els resultats expressaven un suport majoritari al nou marc d'autogovern plasmat en el nou text estatutari, si bé amb un grau d'abstenció significatiu. El dia 9 d'agost, després de la seva publicació oficial com a Llei orgànica 6/1006, de 19 de juliol, entrava en vigor el nou Estatut d'autonomia de Catalunya.

6. CONCLUSIONS

El procés recent de reforma estatutària a Catalunya es planteja en un escenari nou⁸⁵ respecte de processos estatutaris viscuts anteriorment. A partir de la complexitat inherent al procediment previst per a dur a terme la reforma de l'Estatut de 1979, la tramitació d'aquesta s'inicia amb un ampli suport al Parlament de Catalunya i amb l'aval de la majoria política estatal. El resultat ha estat un procés llarg i amb certes vicissituds polítiques i controvèrsies jurídiques en els termes que s'han esbossat en aquestes pàgines.

---

tra el Gobierno de Cataluña, contra el Estatuto y contra el Gobierno de España» no es mereix una victòria.

85. Sobre el context previ immediat, vegeu l'article de Jordi Argelagué en aquest mateix número de la *Revista de Llengua i Dret*.

El plantejament com a procés obert, nota que s'ha de valorar positivament des d'una òptica democràtica, comportava incerteses que s'acabarien decantant en les diferents fases de la tramitació del text. En qualsevol cas, la valoració general del procés no pot eludir el significat propi de la norma institucional bàsica, en la qual es formalitzen jurídicament els principals elements simbòlics i identitaris, de poder polític i de relació econòmica de Catalunya amb l'Estat.

La posició dels diferents partits polítics i grups parlamentaris al llarg del procés no ha estat exempta de fluctuacions, explicables per la durada i les incidències que han marcat el procés negociador. Pel que fa a la llengua, el consens parlamentari és la pauta a Catalunya entre els partits partidaris de la reforma (CiU, PSC, IC-V, ERC), sense que el tema mereixi un especial èmfasi dins l'oposició global a la reforma per part del PPC. Les aportacions en la matèria lingüística a partir del text inicial de la Ponència conjunta es deuen principalment a esmenes presentades per ERC i CiU. Si bé la qüestió lingüística es veu afectada pels debats polítics i jurídics més amplis que tenen lloc en aquesta primera fase, la regulació específica de la llengua no pateix variacions notables al llarg de l'*iter* parlamentari.

La unitat dels partits catalans assolida a Catalunya a l'entorn del text del 30 de setembre de 2005 s'afebleix en els mesos subsegüents. Per part del PP s'accentua llavors l'oposició política al procés de reforma estatutari, que inclou la crítica a les seves previsions lingüístiques. La tramitació per part de les Corts Generals, condicionada per la negociació prèvia, comporta la incorporació al text de les esmenes en la matèria lingüística proposades pel PSOE. Més concretament, canvia la redacció del preàmbul i s'inclouen modificacions a la majoria dels preceptes relatius a la llengua, que afecten aspectes rellevants del règim lingüístic, amb les excepcions destacables dels drets lingüístics en l'ensenyament i dels consumidors i usuaris.⁸⁶ Per tant, tot i que l'estructura de la regulació lingüística es manté, s'introdueixen canvis —de vegades aparentment mínims— en la redacció, que en varien el sentit.

Un cop fet l'acord bàsic —que és formalitzat dins la Comissió Constitucional del Congrés—, en els debats parlamentaris que tenen lloc a les Corts Generals els representants dels partits catalans argumenten la constitucionalitat i la legitimitat democràtica de la regulació lingüística estatutària, enfront de l'oposició frontal a la reforma del PP. Nogensmenys, l'existència de concepcions polítiques diverses es pot percebre en les interpretacions dels

86. Vegeu l'apartat 6 de l'annex.

diputats de diversos partits catalans que pretenen deixar obertes les interpretacions més generoses del text, mentre que els membres del PSOE es refereixen més habitualment a l'«elevació de rang» del règim lingüístic preexistent. Només ERC defensa la redacció originària dels preceptes lingüístics, davant els canvis introduïts en el Congrés dels Diputats, atès que considera que limiten o eliminen els possibles avenços substantius respecte del règim lingüístic vigent.

Poc després de la publicació oficial de l'EAC de 2006, el Partit Popular i el Defensor del Poble van plantejar dos recursos d'inconstitucionalitat que comporten una impugnació global de la norma estatutària, amb l'afectació de la majoria de títols, incloent-hi nombrosos elements del règim lingüístic.⁸⁷ La situació és certament inèdita, en tractar-se d'un text normatiu fruit del pacte entre la instància estatal i l'autonòmica i avalat per referèndum popular, i que s'integra en una posició privilegiada dins l'anomenat *bloc de la constitucionalitat*. En la matèria lingüística, els recursos impliquen que el Tribunal Constitucional s'haurà de pronunciar sobre aspectes nous inclosos en l'Estatut i sobre d'altres que ja havien estat objecte de pronunciaments favorables (SSTC 46/1991 i 337/1994, entre d'altres).

87. Concretament, en el recurs d'inconstitucionalitat del PP (núm. 8045-2006) es qüestionen els articles: 5, 6, apartats 1, 2, 3 i 5; 11; 33; 34; 35; 36, 37; 50, apartats 4 i 5; 102; i 147.1.a EAC. Per la seva banda, el Defensor del Poble impugna en el seu recurs (núm. 8675-2006) els articles: 5, 6, apartats 1 i 2; 33.5, 34, 102 i 147.1.a EAC. En matèria lingüística, el recurs interposat pel Defensor del Poble afecta els articles 6, 34, 147.1.a. El Parlament de Catalunya i el Govern de la Generalitat han plantejat les alegacions respectives, en les quals es defensa la plena legitimitat constitucional de la regulació lingüística estatutària i es qüestiona parcialment la legitimitat del Defensor del Poble per impugnar l'Estatut.

1. *Esquema dels tràmits parlamentaris de la reforma estatutària*

Taula 1.

Text de la Ponència conjunta, BOPC núm. 208, d'11 de juliol de 2005
Obertura del termini genèric de presentació d'esmenes: BOPC núm. 208, d'11 de juliol de 2005
Informe de la Ponència, BOPC núm. 211, de 28 de juliol de 2005
Dictamen de la Comissió, BOPC núm. 213, d'1 d'agost de 2005
Dictamen del Consell Consultiu, BOPC núm. 217, de 6 de setembre de 2005
Esmenes subsegüents al Dictamen del Consell Consultiu, BOPC núm. 221, de 26 de setembre de 2005
Ple del Parlament de Catalunya: aprovació de la Proposta el 30 de setembre de 2005 a DSPC-P núm. 54, de 30 de setembre
Qualificació de la reforma per la Mesa del Congrés dels Diputats, BOCG núm. B-210, de 21 d'octubre de 2005
Votació favorable en el debat de totalitat en el Ple del Congrés del Diputats, BOCG núm. B-210, de 4 de novembre de 2005
Publicació de les esmenes en el Congrés dels Diputats, BOCG B-210, de 3 de gener de 2006
Informe de la Ponència, Congrés dels Diputats, BOCG núm. B-210, de 10 de març de 2006
Dictamen de la Comissió, Congrés dels Diputats, BOCG núm. B-210, de 22 de març de 2006
Aprovació pel Ple del Congrés dels Diputats, BOCG núm. B-210, de 31 de març de 2006
Publicació de les esmenes en el Senat, BOCG núm. III-B-1, de 24 d'abril de 2006
Informe de la Ponència, Senat, BOCG núm. III-B-12, de 3 de maig de 2006
Dictamen de la Comissió, Senat, BOCG núm. III-B-12, de 8 de maig de 2006

Aprovació pel Ple del Senat, BOCG núm. III-B-12, de 12 de maig de 2006

Aprovació pel Ple del Congrés dels Diputats (correcció d'error), BOCG B-210, de 18 de maig de 2006

Publicació en el BOE núm. 172, de 20 de juliol de 2006.

Font: Elaboració pròpia.

2. *Composició de la Ponència conjunta redactora de la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya en el Parlament de Catalunya*

Diputats dels grups parlamentaris de CIU (Ramon Camp, Núria de Gispert, Francesc Homs i Artur Mas), PSC-CP (Lídia Santos, Miquel Iceta, Joan Ferran i Àlex Masllorens), ERC (Joan Ridao, Pilar Dellunde, Teresa Aragonès), PP (Francesc Vendrell, Jordi Montanya, Àngels Olano, Belén Pajares) i ICV-EA (Jaume Bosch, Jordi Miralles, Joan Boada, Dolors Comas). S'hi van incorporar com a lletrats Joan Vintró i Ismael Pitarch.

3. *Esmenes presentades al text de la Ponència conjunta del Parlament de Catalunya*

Taula 2

Text de la Ponència conjunta (BOPC núm. 208, d'11 de juliol de 2005)	Esmenes presentades al text de la Ponència conjunta (BOPC núm. 211, de 28 de juliol de 2005)
Article 8.2: «L'Aran»	Esmenes núm. 20 i 21, de modificació, presentada pel GP Popular Esmena núm. 22, de modificació, presentada pel GP de CIU
Article 9: «La llengua pròpia i les llengües oficials»	Esmena núm. 23, de modificació presentada pel GP Popular Esmenes núm. 25 i 26 presentada pel GP de ERC
Article 13: «Els territoris amb vincles històrics, lingüístics i culturals amb Catalunya»	Esmena núm. 39, de supressió, presentada pel GP Popular

(continua)

(continuació)

Article 31: «Drets i deures de coneixement i ús de les llengües»	Esmena núm. 79 de supressió, GP Popular Esmena núm. 80, de modificació, GP de CIU
Article 32: «Drets lingüístics davant de les administracions públiques i les institucions estatals»	Esmenes núm. 81, 82, 84 i 88 de supressió i esmena núm. 87 de modificació, GP Popular Esmenes núm. 83 i 85 de modificació i esmena núm. 86 de supressió, GP de CIU
Article 33: «Drets lingüístics dels consumidors i usuaris»	Esmenes núm. 89 i 92, de supressió i modificació, GP Popular Esmena núm. 90, de supressió, GP de CIU Esmena núm. 91, de modificació, GP d'ERC
Article 34: «Drets lingüístics en l'àmbit de l'ensenyament»	Esmena núm. 94 de supressió, GP Popular Esmena núm. 96, de modificació, GP de CIU Esmena núm. 97, de modificació, GP d'ERC
Article 35: «Drets en relació amb l'aranès»	Esmena núm. 98, de supressió, GP Popular
Article 48: «Foment i difusió de la llengua»	Esmenes núm. 161, 165 i 169 de supressió, i 162 i 167 de modificació, GP Popular Esmena núm. 163 de modificació, GP Socialistes-CPC (vot particular núm. 1) Esmena núm. 165, de supressió, GP d'ICV Esmena núm. 166 i 168 de modificació, GP de CIU
Article 89: «Règim jurídic»	Esmenes núm. 19 i 298, d'addició i esmena núm. 294 (vot particular núm. 1) de modificació, GP de CIU Esmenes núm. 295 i 297 de modificació, i núm. 304 i 306 d'addició, GP Socialistes-CPC

(continua)

(continuació)

	Esmena núm. 296, de modificació, i núm. 302, 303, 305 i 307 d'addició, GP d'ERC Esmena núm. 301, d'addició, GP d'ICV (vot particular núm. 2) Esmenes núm. 299 i 300, de supressió, GP Popular
Article 96: «Oposicions i concursos»	Esmenes núm. 321 a 324 de supressió, GP Popular
Article 97: «Requisits del personal judicial i de la resta del personal al servei de l'Administració de justícia»	Esmenes núm. 325 a 329, del GP Popular
Article 128: «Llengua pròpia»	Esmena núm. 410 de modificació, GP Socialistes-CPC
Article 130: «Notaries, registres de la propietat i mercantils i registre civil»	Esmena núm. 417, de modificació, GP Popular Esmena núm. 418, de modificació, GP Socialistes-CPC Esmena núm. 419, de modificació, GP d'ERC Esmena núm. 420, de modificació, GP de CIU

Font: elaboració pròpia.

4. Composició de la Ponència conjunta en el Congrés dels Diputats

En nom de la Comissió Constitucional: Guerra González, Alfonso (GS, president); Duran i Lleida, Josep Antoni (CIU); Esteban Bravo, Aitor (PNB); Fernández González, Daniel; Herrera Torres, Joan (IU-ICV); Jáuregui Atondo, Ramón (PSOE); Lasagabaste Olazábal (GM, Eusko Alkartasuna); López Garrido, Diego (PSOE); Puigcercós i Boixassa, Joan (ERC); Rodríguez Rodríguez, Román (CC); Sáenz de Santamaría Antón, María Soraya (PP); Trillo-Figueroa Martínez-Conde, Federico (PP).

En nom de la Delegació del Parlament de Catalunya: Bosch i Mestres, Jaume (IU-ICV; Camp i Batalla, Ramon (CIU); Carod-Rovira, Josep Lluís (ERC); Gispert i Català, Núria de (CIU); Homs i Molist, Francesc (CIU); Içeta i Llorens, Miquel (S-cpc); Madre Ortega, Manuela de (S-cpc); Mas i Ga-

varró, Artur (CiU); Piqué i Camps, Josep (PP); Ridao i Martín, Joan (ERC); Santos i Arnau, Lidia (S-cpc).

5. *Composició de la Ponència conjunta en el Senat*

En nom de la Comissió General de les Comunitats Autònomes: Aleu, Ramon (PSC); Curiel, Enrique (PSOE); Ferrández Otaño, José (PP); Jorquera, Francisco (BNG); Lerma, Joan (PSOE); Loroño, Inmaculada (PBV); Macias, Pere (CiU); Mendoza, José; Pérez Sáenz, Ignacio (PSOE); Piqué, Josep (PP); Salanueva, Amelia (PP); Vindel, Rosa (PP).

En nom del Parlament de Catalunya: Bosch, Jaume (ICV); Camp, Ramon (CiU); Carod-Rovira, Josep-Lluís (ERC); Figueras, Carme (PSC-CPC); de Gispert, Núria (CiU); Homs, Francesc (CiU); Iceta, Miquel (PSC-CPC); Masllorens, Àlex (PSC-CPC); Ridao, Joan (ERC); Roig i Grau, Joan (CiU); Santos, Lúdia (PSC-CPC); Vendrell, Francesc (PP).

6. *Quadre comparatiu del text de la Proposició de llei de 30 de setembre i de la Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol*

Taula 3

Proposta de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya aprovada pel Ple del Parlament de Catalunya de 30.05.2005 (BOPC núm. 224, de 3.10.2005)

Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (DOG núm. 4680, de 20.07.2006)

PREÀMBUL:

— Catalunya ha definit una llengua i una cultura [...].

— L'autogovern de Catalunya s'inscriu, doncs, en aquests valors i objectius, que desenvolupa en l'àmbit de Catalunya i promou en l'àmbit estatal i europeu, especialment la pluralitat de llengües i cultures, a la qual Catalunya aporta el català com a llengua pròpia i comuna de tota la ciuta-

PREÀMBUL:

— La tradició cívica i associativa de Catalunya ha subratllat sempre la importància de la llengua i la cultura catalanes [...].

(continua)

(continuació)

dania amb independència de la seva llengua d'origen i d'ús habitual.

— És per tot això que aquest Estatut estableix:

[...] Tercer. Catalunya, afirmant els seus drets històrics, ha desenvolupat i té una posició singular pel que fa a la llengua, la cultura [...].

Article 4: DRETS I PRINCIPIS RECTORS

Els poders públics de Catalunya han de promoure el ple exercici de les llibertats i els drets individuals i col·lectius que reconeixen aquest Estatut, la Constitució, la Unió Europea, la Declaració universal de drets humans, el Conveni europeu per a la protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals, el Pacte internacional de drets civils i polítics, el Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals i els altres tractats i convenis internacionals que reconeixen i garanteixen els drets i llibertats fonamentals.

Article 4: DRETS I PRINCIPIS RECTORS

Els poders públics de Catalunya han de promoure el ple exercici de les llibertats i els drets que reconeixen aquest Estatut, la Constitució, la Unió Europea, la Declaració universal de drets humans, el Conveni europeu per a la protecció dels drets humans i els altres tractats i convenis internacionals subscrits per Espanya que reconeixen i garanteixen els drets i llibertats fonamentals.

Article 5: DRETS HISTÒRICS

L'autogovern de Catalunya com a nació es fonamenta en els drets històrics del poble català, en les seves institucions seculares i en la tradició jurídica catalana, que aquest Estatut incorpora i actualitza a l'empara de l'article 2, la disposició transitòria segona i altres disposicions de la Constitució, preceptes dels quals deriva el reconeixement d'una posició singular de la Generalitat amb relació al dret civil, la llengua, l'educació, la cultura i el sistema institucional en què s'organitza la Generalitat.

Article 5: DRETS HISTÒRICS

L'autogovern de Catalunya es fonamenta també en els drets històrics del poble català, en les seves institucions seculares i en la tradició jurídica catalana, que aquest Estatut incorpora i actualitza a l'empara de l'article 2, la disposició transitòria segona i altres preceptes de la Constitució, dels quals deriva el reconeixement d'una posició singular de la Generalitat amb relació al dret civil, la llengua, la cultura, la projecció d'aquestes en l'àmbit educatiu, i el sistema institucional en què s'organitza la Generalitat.

(continua)

(continuació)

Article 6: LA LLENGUA PRÒPIA I LES LLENGÜES OFICIALS

1. La llengua pròpia de Catalunya és el català. Com a tal, el català és la llengua d'ús normal i preferent de totes les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics a Catalunya, i és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament.

2. El català és la llengua oficial de Catalunya. També ho és el castellà, que és la llengua oficial de l'Estat espanyol. Totes les persones a Catalunya tenen el dret d'utilitzar i el dret i el deure de conèixer les dues llengües oficials. Els poders públics de Catalunya han d'establir les mesures necessàries per a facilitar l'exercici d'aquests drets i el compliment d'aquest deure.

3. La Generalitat i l'Estat han d'emprendre les accions necessàries per al reconeixement de l'oficialitat del català a la Unió Europea i la presència i la utilització del català en els organismes internacionals i en els tractats internacionals de contingut cultural o lingüístic.

4. Generalitat ha de promoure la comunicació i la cooperació amb les altres comunitats i els altres territoris que comparteixen patrimoni lingüístic amb Catalunya. A aquests efectes, la Generalitat i l'Estat, segons que correspongui, poden subscriure convenis, tractats i altres mecanismes de col·laboració per a la promoció i la difusió exterior del català.

5. La llengua occitana, denominada *aranès* a l'Aran, és la llengua

Article 6: LA LLENGUA PRÒPIA I LES LLENGÜES OFICIALS

1. La llengua pròpia de Catalunya és el català. Com a tal, el català és la llengua d'ús normal i preferent de les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics de Catalunya, i és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament.

2. El català és la llengua oficial de Catalunya. També ho és el castellà, que és la llengua oficial de l'Estat espanyol. Totes les persones tenen el dret d'utilitzar les dues llengües oficials i els ciutadans de Catalunya tenen el dret i el deure de conèixer-les. Els poders públics de Catalunya han d'establir les mesures necessàries per a facilitar l'exercici d'aquests drets i el compliment d'aquest deure. D'acord amb el que disposa l'article 32, no hi pot haver discriminació per l'ús de qualsevol de les dues llengües.

5. La llengua occitana, denominada *aranès* a l'Aran, és la llengua

(continua)

(continuació)

pròpia i oficial d'aquest territori i és també oficial a Catalunya, d'acord amb el que estableixen aquest Estatut i les lleis de normalització lingüística.

Article 11: ARAN

2. Els ciutadans de Catalunya i les seves institucions polítiques reconeixen l'Aran com una realitat nacional occitana fonamentada en la seva singularitat cultural, històrica, geogràfica i lingüística, defensada pels aranesos al llarg dels segles. Aquest Estatut reconeix, empara i respecta aquesta singularitat i reconeix l'Aran com a entitat territorial singular dins de Catalunya, la qual és objecte d'una particular protecció per mitjà d'un règim jurídic especial.

Article 32: DRETS I DEURES DE CO-NEIXEMENT I ÚS DE LES LLENGÜES

Tothom té dret a no ser discriminat per raons lingüístiques. Els actes jurídics fets en qualsevol de les dues llengües tenen, pel que fa a la llengua, plena validesa i eficàcia, sense que se'n pugui al·legar desconeixement.

Article 33: DRETS LINGÜÍSTICS DAVANT LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I LES INSTITUCIONS ESTATALS

1. Els ciutadans tenen el dret d'opció lingüística. En les relacions amb les institucions, les organitzacions i les administracions públiques a Catalunya, totes les persones tenen dret a utilitzar la llengua oficial que elegeixin. Aquest dret obli-

pròpia d'aquest territori i és oficial a Catalunya, d'acord amb el que estableixen aquest Estatut i les lleis de normalització lingüística.

Article 11: ARAN

2. Els ciutadans de Catalunya i les seves institucions polítiques reconeixen l'Aran com una realitat occitana dotada d'identitat cultural, històrica, geogràfica i lingüística, defensada pels aranesos al llarg dels segles. Aquest Estatut reconeix, empara i respecta aquesta singularitat i reconeix l'Aran com a entitat territorial singular dins de Catalunya, la qual és objecte d'una particular protecció per mitjà d'un règim jurídic especial.

Article 32: DRETS I DEURES DE CO-NEIXEMENT I ÚS DE LES LLENGÜES

Tothom té dret a no ser discriminat per raons lingüístiques. Els actes jurídics fets en qualsevol de les dues llengües tenen, pel que fa a la llengua, plena validesa i eficàcia.

Article 33: DRETS LINGÜÍSTICS DAVANT LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I LES INSTITUCIONS ESTATALS

1. Els ciutadans tenen el dret d'opció lingüística. En les relacions amb les institucions, les organitzacions i les administracions públiques a Catalunya, totes les persones tenen dret a utilitzar la llengua oficial que elegeixin. Aquest dret obli-

(continua)

(continuació)

ga totes les institucions, organitzacions i administracions públiques, inclosa l'Administració electoral a Catalunya, i les entitats privades que en depenen, en general, quan exerceixen funcions públiques.

2. Totes les persones, en les relacions amb l'Administració de justícia, el Ministeri Fiscal, el notariat i els registres públics, tenen dret a utilitzar la llengua oficial que elegerin en totes les actuacions judicials, notariales i registrals, i a rebre tota la documentació oficial emesa a Catalunya en la llengua sol·licitada, sense que puguin patir indefensió ni dilacions indegudes a causa de la llengua emprada, ni se'ls pugui exigir cap mena de traducció.

3. Per a garantir el dret d'opció lingüística, els jutges, els magistrats, els fiscals, els notaris, els registradors de la propietat i mercantils, els encarregats del Registre Civil i el personal al servei de l'Administració de justícia, per a prestar llurs serveis a Catalunya, han d'acreditar en el forma que estableixen aquest Estatut i les lleis, que tenen un nivell de coneixement adequat i suficient de les llengües oficials, que els fa aptes per a complir les funcions pròpies de llur càrrec o de llur lloc de treball.

4. Per a garantir el dret d'opció lingüística, l'Administració de l'Estat situada a Catalunya ha d'acreditar que el personal al seu servei té un nivell de coneixement adequat i suficient de les dues llengües oficials, que el fa apte per a complir les funcions pròpies del seu lloc de treball.

ga les institucions, organitzacions i administracions públiques, inclosa l'Administració electoral a Catalunya, i, en general, les entitats privades que en depenen quan exerceixen funcions públiques.

3. Per a garantir el dret d'opció lingüística, els jutges i els magistrats, els fiscals, els notaris, els registradors de la propietat i mercantils, els encarregats del Registre Civil i el personal al servei de l'Administració de justícia, per a prestar llurs serveis a Catalunya, han d'acreditar, en la forma que estableixen les lleis, que tenen un nivell de coneixement adequat i suficient de les llengües oficials, que els fa aptes per a complir les funcions pròpies de llur càrrec o de llur lloc de treball.

(continua)

(continuació)

5. Els ciutadans de Catalunya tenen dret a relacionar-se per escrit en català amb els òrgans constitucionals i amb els òrgans jurisdiccionals d'àmbit estatal, d'acord amb el procediment establert per la legislació corresponent. Aquestes institucions han d'atendre i han de tramitar els escrits presentats en català, i no poden exigir a la persona interessada la traducció al castellà.

5. Els ciutadans de Catalunya tenen el dret de relacionar-se per escrit en català amb els òrgans constitucionals i amb els òrgans jurisdiccionals d'àmbit estatal, d'acord amb el procediment establert per la legislació corresponent. Aquestes institucions han d'atendre i han de tramitar els escrits presentats en català, que tenen, en tot cas, plena eficàcia jurídica.

Article 34. DRETS LINGÜÍSTICS DELS CONSUMIDORS I USUARIS

Totes les persones tenen dret a ésser ateses oralment i per escrit en la llengua oficial que elegeixin en llur condició d'usuàries o consumidores de béns, productes i serveis. Les entitats, les empreses i els establiments oberts al públic a Catalunya estan subjectes al deure de disponibilitat lingüística en els termes que estableixen les lleis.

Article 35. DRETS LINGÜÍSTICS EN L'ÀMBIT DE L'ENSENYAMENT

1. Totes les persones tenen dret a rebre l'ensenyament en català, d'acord amb el que estableix aquest Estatut. El català s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament universitari i en el no universitari.

2. Els alumnes tenen dret a rebre l'ensenyament en català en l'ensenyament no universitari. També tenen el dret i el deure de conèixer amb suficiència oral i escrita el català i el castellà en finalitzar l'ensenyament obligatori, sigui quina sigui llur llengua habitual en incorporar-

(continua)

(continuació)

se a l'ensenyament. L'ensenyament del català i el castellà ha de tenir una presència adequada en els plans d'estudis.

3. Els alumnes tenen dret a no ésser separats en centres ni en grups classe diferents per raó de llur llengua habitual.

4. Els alumnes que s'incorporen més tard de l'edat corresponent al sistema escolar de Catalunya gaudeixen del dret a rebre un suport lingüístic especial si la manca de comprensió els dificulta seguir amb normalitat l'ensenyament.

5. El professorat i l'alumnat dels centres universitaris tenen dret a expressar-se, oralment i per escrit, en la llengua oficial que elegeixin.

Article 36. DRETS AMB RELACIÓ A L'ARANÈS

1. A l'Aran totes les persones tenen el dret de conèixer i utilitzar l'aranès i d'ésser ateses oralment i per escrit en aranès en llurs relacions amb les administracions públiques i amb les entitats públiques i privades que en depenen.

2. Els ciutadans de l'Aran tenen el dret d'utilitzar l'aranès en llurs relacions amb la Generalitat.

3. S'han de determinar per llei els altres drets i deures lingüístics amb relació a l'aranès.

Article 44. EDUCACIÓ, RECERCA I CULTURA

2. Els poders públics han de promoure el coneixement suficient d'una tercera llengua en finalitzar l'ensenyament obligatori.

(continua)

(continuació)

Article 65. PROMULGACIÓ I PUBLICACIÓ DE LES LLEIS

Les lleis de Catalunya són promulgades, en nom del rei, pel president o presidenta de la Generalitat, el qual n'ordena la publicació en el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, en el termini de quinze dies des de l'aprovació, i en el Boletín Oficial del Estado. A l'efecte de l'entrada en vigor, regeix la data de publicació en el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. La versió oficial en castellà és la traducció elaborada per la Generalitat.

Article 101. OPOSICIONS I CONCURSOS

4. Les proves dels concursos i les oposicions regulats per aquest article poden fer-se en qualsevol de les dues llengües oficials a Catalunya.

Article 102. REQUISITS DEL PERSONAL JUDICIAL I DE LA RESTA DEL PERSONAL AL SERVEI DE L'ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA A CATALUNYA

1. Per a ocupar una plaça de magistrat o magistrada, jutge o jutgessa o fiscal a Catalunya, els candidats són admesos en igualtat de drets. Han d'acreditar un coneixement adequat i suficient del català per a fer efectius els drets lingüístics dels ciutadans en la forma i amb l'abast que determini la llei.

3. El coneixement del català i del dret propi de Catalunya és en tot cas un requisit per a obtenir una plaça en els corresponents concursos de trasllat.

4. Els secretaris judicials i tot el

Article 101. OPOSICIONS I CONCURSOS

3. Les proves dels concursos i les oposicions regulats per aquest article, si tenen lloc a Catalunya, poden fer-se en qualsevol de les dues llengües oficials, a elecció del candidat.

Article 102. DEL PERSONAL JUDICIAL I DE LA RESTA DEL PERSONAL AL SERVEI DE L'ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA A CATALUNYA

1. Els magistrats, els jutges i els fiscals que ocupin una plaça a Catalunya han d'acreditar un coneixement adequat i suficient del català per a fer efectius els drets lingüístics dels ciutadans en la forma i amb l'abast que determini la llei.

3. En tot cas, el coneixement suficient de la llengua i del dret propi ha d'ésser valorat d'una manera específica i singular per a obtenir una plaça en els concursos de trasllat corresponents

4. El personal al servei de l'Administració de justícia i de la Fiscalia

(continua)

(continuació)

personal al servei de l'Administració de justícia i de la Fiscalia de Catalunya han d'acreditar el coneixement del català que s'exigeix al personal de l'Administració de la Generalitat.

5. Correspon al Consell de Justícia de Catalunya comprovar el compliment de les condicions que estableix aquest article en l'accés a les places dels òrgans judicials, de l'Administració de justícia i de la Fiscalia de Catalunya.

a Catalunya ha d'acreditar un coneixement adequat i suficient de les dues llengües oficials que el fa apte per a complir les funcions pròpies del seu càrrec o lloc de treball.

5. (eliminat)

Article 143. LLENGUA PRÒPIA

1. Correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de llengua pròpia, que inclou, en tot cas, la determinació de l'abast, dels usos i dels efectes jurídics de la doble oficialitat i de la llengua pròpia, i també la normalització lingüística del català.

2. Correspon a la Generalitat i al Conselh Generau de l'Aran la competència sobre la normalització lingüística de l'occità, denominat aranès a l'Aran.

Article 143. LLENGUA PRÒPIA

1. Correspon a la Generalitat de Catalunya la competència exclusiva en matèria de llengua pròpia, que inclou, en tot cas, la determinació de l'abast, els usos i els efectes jurídics de la seva oficialitat, i també la normalització lingüística del català.

2. Correspon a la Generalitat i també al Conselh Generau d'Aran la competència sobre la normalització lingüística de l'occità, denominat aranès a l'Aran.

Article 146. MITJANS DE COMUNICACIÓ SOCIAL I SERVEIS DE CONTINGUT AUDIOVISUAL

2. La Generalitat participa de manera efectiva en els processos administratius relatius a la prestació de serveis de comunicació. Aquesta participació té com a objectiu la preservació i la promoció del pluralisme lingüístic i cultural de Catalunya.

Article 146. MITJANS DE COMUNICACIÓ SOCIAL I SERVEIS DE CONTINGUT AUDIOVISUAL

3. La Generalitat ha de fomentar el pluralisme lingüístic i cultural de Catalunya en els mitjans de comunicació social.

(continua)

(continuació)

Article 147. NOTARIAT I REGISTRES PÚBLICS

1. Correspon a la Generalitat, en matèria de notariat i de registres públics de la propietat i mercantils, la competència executiva, que en tot cas inclou:

a) El nomenament dels notaris i els registradors de la propietat i mercantils, per mitjà de la convocatòria, l'administració i la resolució de les oposicions lliures i restringides i dels concursos, que ha de regular, convocar i dur a terme fins a la formalització dels nomenaments. Per a la provisió de les notaries i dels registres, els candidats han d'ésser admesos en igualtat de drets, i han d'acreditar el coneixement de la llengua i del dret catalans en la forma i amb l'abast que estableixen l'Estatut i les lleis.

Article 147. NOTARIAT I REGISTRES PÚBLICS

1. Correspon la Generalitat de Catalunya, en matèria de notaries i de registres públics de la propietat, mercantils i de béns mobles, la competència executiva que inclou en tot cas:

a) El nomenament dels notaris i els registradors de la propietat, mercantils i de béns mobles, per mitjà de la convocatòria, l'administració i la resolució de les oposicions lliures i restringides i dels concursos, que ha de convocar i portar a terme fins a la formalització dels nomenaments. Per a la provisió de les notaries i dels registres, els candidats han d'ésser admesos en igualtat de drets i han d'acreditar el coneixement de la llengua i del dret catalans en la forma i amb l'abast que estableixen l'Estatut i les lleis.

Font: elaboració pròpia.

—abstract / resumen—

LANGUAGE IN THE DRAFTING PROCESS
FOR THE NEW AUTONOMY STATUTE
OF CATALONIA (2004-2006)

Eva PONS PARERA
Anna M. PLA BOIX

The Autonomy Statute, as the basic institutional rule which regulates Catalonia's self-government, could not ignore the linguistic issue as the expression of a cultural and identity trait. In the recent Statute reform process, which started in 2004 and ended in June 2006,

LA LENGUA EN EL PROCESO DE REFORMA
DEL ESTATUTO DE AUTONOMÍA
DE CATALUÑA (2004-2006)

Eva PONS PARERA
Anna M. PLA BOIX

El Estatuto de autonomía, como norma institucional básica reguladora del autogobierno de Cataluña, no podía eludir la cuestión lingüística, como expresión de un hecho identitario y cultural. En el reciente proceso de reforma estatutaria, que se inicia a principios del año

linguistic regulation was substantially increased. This meets a double objective: on the one hand, the consolidation of the linguistic body of laws current in Catalonia, by giving the principles and linguistic rights contained in all the previous linguistic legislation statutory rank, and on the other hand, to make progress in certain aspects, with the introduction of a series of new linguistic prerogatives.

The political and parliamentary scenario in which the process set out was favourable in order to reach the necessary agreements to pass the reform.

During the parliamentary proceedings in Catalonia, the linguistic regulation received wide support from the parties promoting the reform (CiU, PSC-CpC, ERC and ICV) and was not highlighted within the general opposition to the reform by the PSC. On the contrary, the linguistic issue was the centre of many of the debates of the text in the Spanish Parliament, and was one of the key aspects in the head-on opposition to the Statute's reform by the PP. This called for many speeches defending democratic legitimacy and constitutionality of the Statute's linguistic provisions, the drafting of which suffered many changes of various degrees of significance during the proceedings. ERC did not agree on the scope of these changes and finally voted against the text. The results of the 2006 popular referendum on the Autonomy Statute of Catalonia were clearly positive. The Constitutional Court will have to issue a statement about various aspects of the Statute's linguistic regulation because of the appeals of unconstitutionality that have been filed.

2004 y culmina en junio de 2006, se opta por incrementar sustancialmente la regulación lingüística estatutaria. Ello responde a un doble objetivo: por un lado, consolidar el régimen jurídico-lingüístico vigente en Cataluña, mediante la elevación a rango estatutario de los principios jurídicos y derechos lingüísticos anteriormente recogidos por la legislación lingüística; y, por otro lado, avanzar en ciertos ámbitos, con la introducción de una serie de prerrogativas lingüísticas nuevas.

El escenario político y parlamentario en que se inicia el proceso era favorable para alcanzar los acuerdos necesarios para aprobar la reforma.

Durante la tramitación parlamentaria en Cataluña la regulación lingüística suscita un amplio apoyo de los partidos políticos impulsores de la reforma (CiU, PSC-CpC, ERC y ICV), sin que se destaque especialmente en la oposición general a la reforma el PSC. Diversamente, la cuestión lingüística centrará buena parte de los debates del texto estatutario en las Cortes Generales, y será uno de los aspectos clave en el rechazo frontal a la reforma estatutaria por parte del PP. Ello motiva numerosas intervenciones en defensa de la legitimidad democrática y la constitucionalidad de las prescripciones lingüísticas estatutarias, cuya redacción sufre numerosos cambios más o menos puntuales durante la tramitación. El alcance de estos cambios no es compartido por ERC, que finalmente vota en contra del texto. El referéndum popular sobre el Estatuto de autonomía de Catalunya de 2006 obtiene unos resultados positivos. El Tribunal Constitucional deberá pronunciarse sobre varios aspectos de la regulación lingüística estatutaria, con motivo de los recursos de inconstitucionalidad interpuestos.